

DIAK

Anna Toronen

Julia Vatanski

Tulkki (AMK), Asioimistulkkaus

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2025

**Oikeustulkkien näkemyksiä hyvästä
oikeustulkkauksesta ja siihen vaikut-
tavista tekijöistä**

TIIVISTELMÄ

Anna Toronen ja Julia Vatanski

Oikeustulkkien näkemyksiä hyvästä oikeustulkkauksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä

47 sivua ja 3 liitettä

Kevät, 2025

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), asioimistulkkkaus

Tässä opinnäytetyössä on ollut tarkoitus selvittää oikeustulkkien näkemyksiä hyvästä oikeustulkkauksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Opinnäytetyö perustuu laadulliseen tutkimusmetodiin, ja työssämme on hyödynnetty teemahaastatteluja aineistonkeruumenetelmänä. Haastateltuja oikeustulkkeja oli yhteensä kuusi.

Tutkimusaineiston perusteella lähes poikkeuksetta valmistautumista pidettiin erittäin tärkeänä hyvän tulkkauksen onnistumisen kannalta. Kuuntelemisen taitoa korostettiin ja ajankohtaisten asioiden seuraamisen katsottiin olevan tärkeää. Kykyä selittää, sopeutua tilanteeseen ja kommunikoida eri osapuolten kanssa nostettiin myös esiin.

Opinnäytetyö tarjoaa hyödyllistä tietoa oikeustulkkauksen kehittämiseksi sekä oikeustulkkien että oikeusalan ammattilaisten näkökulmasta. Tulosten perusteella voidaan tehdä suosituksia esimerkiksi tulkkien koulutuksen ja työolojen parantamiseksi sekä oikeusprosessien sujuvuuden edistämiseksi tulkkauksen avulla.

Asiasanat: oikeustulkkaus, tulkkaus, tulkkauksen laatu

ABSTRACT

Anna Toronen & Julia Vatanski

Court Interpreter's perspectives on good Court Interpreting and factors Influencing it

47 Pages and 3 attachments

Spring, 2025

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Humanities, Community Interpreting Interpreter (UAS)

The purpose of this thesis is to explore court interpreter's perspectives on what constitutes good court interpreting and the factors that influence it.

The study employed qualitative methods, gathering data through in-depth interviews with six professional court interpreters.

The literature review draws on legal literature and previous studies related to the same topic. The interpreters in this study overwhelmingly emphasized thorough preparation as the foundation of effective court interpreting. They also highlighted the importance of active listening skills and keeping current with evolving terminology and practices. Equally significant was the interpreter's ability to clarify complex concepts, adapt to changing courtroom dynamics, and facilitate clear communication between all parties.

This research offers fresh perspectives on court interpreting that will be valuable to both practicing interpreters and legal professionals. The findings point to several practical improvements in interpreter training, working conditions, and courtroom practices that could enhance the quality and efficiency of multilingual legal proceedings.

Keywords: court interpreter, interpreting, quality of interpreting

АННОТАЦИЯ

Анна Торонен, Юлия Ватански

Взгляды судебных переводчиков на критерии качественного перевода и ключевые факторы влияющие на него

47 стр., 3 приложения

Весна 2025

Университет прикладных наук Диакония

Степень бакалавра в области устного социального перевода

социальный переводчик

Цель данной дипломной работы состоит в исследовании взглядов судебных переводчиков на критерии качественного судебного перевода и ключевые факторы, влияющие на него.

В нашем исследовании мы выбрали тематическое интервью в качестве метода сбора данных. Для проведения исследования были подготовлены вопросы для судебных переводчиков. В опросе приняли участие шесть респондентов.

В теоретическом обзоре мы ссылаемся на юридическую литературу, а также на предыдущие исследования, посвященные этой теме.

На основе исследовательского материала опрошенные переводчики были практически единодушны в том выявлено, что заблаговременно предоставленный материал является крайне важным фактором для выполнения успешного перевода. Знание юридической терминологии, глубокое понимание юридических понятий и процедур является не менее важным критерием в осуществлении качественного перевода. Также респондентами были отмечены такие важные составляющие (качественного перевода) как способность слушать и слышать, и быть в курсе актуальных событий, были отмечены респондентами. Среди ключевых качеств переводчика были выделены способность адаптироваться к ситуации и умение взаимодействовать с разными сторонами судебного процесса.

Данная дипломная работа предоставляет полезную информацию для улучшения подготовки переводчиков и оптимизации условий их работы, а также для повышения эффективности судебных процессов за счет роста качества перевода.

Ключевые слова: судебный перевод, перевод, качественный перевод

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OIKEUSTULKKAUS SUOMESSA	5
2.1 Oikeustulkkauksen lainsäädöllinen perusta ja oikeustulkisterekisteri.....	7
2.2 Oikeustulkin ammattieettiset periaatteet ja rooli	10
3 HYVÄN OIKEUSTULKKAUKSEN KRITTEERIT	13
3.1 Oikeustulkkauksen laatu	13
3.2 Oikeustulkkauksen erityishaasteet.....	15
4 OPINNÄYETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
4.1 Tutkimusongelma ja -menetelmä	18
4.2 Haastattelun toteutus ja aineiston analyysi	19
5 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY.....	21
5.1 Haastateltujen oikeustulkkiensa taustat ja kokemus.....	21
5.2 Hyvän tulkkauksen elementit	22
5.2.1 Oikeudellinen täsmällisyys ja neutraalisuus	22
5.2.2 Selkeys ja ymmärrettävyys	24
5.2.3 Kulttuurinen herkkyys ja merkityksen tulkkaminen.....	26
5.2.4 Vuorovaikutustaidot ja tilannetaju	28
5.3 Oikeustulkkauksen haasteet ja niihin vastaaminen.....	30
5.3.1 Kielelliset haasteet	30
5.3.2 Tekniikka ja tulkkauksympäristön vaikutus	32
5.3.3 Kuormitus, jaksaminen ja työhyvinvointi.....	34
5.3.4 Valmistautuminen tulkkaukseen.....	36
6 6 PÄÄTELMÄT JA TULOSTEN YHTEENVETO	38
7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	41
LÄHTEET.....	44
LIITE 1. Haastattelukysymykset oikeustulkeille	48

LIITE 2. Haastattelun saatekirje	49
LIITE 3. Suostumuslomake	50

1 JOHDANTO

Oikeustulkkaukseen vaikuttavat monet asiat. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan oikeustulkkiä näkemyksiä siitä, millaisena oikeustulkki itse koee hyvän oikeustulkkaamisen ja mitkä tekijät heidän mukaansa vaikuttavat sen toteuttamiseen. Oikeustulkkausprosessina on niin monisäkeinen ja vaativat, johon vaikuttavat muun muassa tulkin koulutus, kokemus, ammattitaito, työolosuhteet, osapuolten välinen kommunikaatio sekä tietenkin tulkkaamisen eettiset periaatteet.

Monikielisessä ja monikulttuurisessa yhteiskunnassa oikeustulkkaus on keskeisessä osassa oikeusprosessia. Sen tavoitteena on varmistaa, että kaikilla oikeudenkäyntiin osallistuneilla on yhdenvertainen mahdollisuus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Tuomioistuimissa tulkkaaminen on monimutkainen ja vaativa, joka edellyttää tulkeilta paitsi hyvää kielitaitoa myös ymmärrystä oikeusjärjestelmästä, kulttuurisista vivahteista ja kyvystä työskennellä stressin ja paineen alla.

Oikeustulkkausta on tutkittu runsaasti sekä kansainvälisesti että kotimaassa. Kansainvälisistä tutkijoista mainittakoon ainakin Wadensjön, Hale, S, Mikkelsenin. Suomessa Simo Määtän ja Tuija Kinnusen kirjoittamisista tutkimusartikkeleista on ollut paljon apua meidän tutkimuksessamme. Nämä tietoperustat auttavat korostamaan tuomioistuinten tulkkiä tärkeimpiä haasteita ja ongelmia sekä antavat tietoa siitä, miten tulkkausprosessia voidaan parantaa oikeudellisissa yhteyksissä oikeudenmukaisten oikeudenkäyntien varmistamiseksi ja kaikkien prosessin osanottajien oikeuksien kunnioittamisen varmistamiseksi.

Oikeustulkkaamisen tavoitteena on varmistaa oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Tulkkausdirektiiviksi kutsuttu Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiivi 2010/64/EU annettiin 20. lokakuuta 2010. Sen idea on varmistaa, että rikosoikeudellisissa jutuissa epäillyillä ja syytetyillä on oikeus tulkkaamiseen ja käännöksiin, jos he eivät ymmärrä tuomioistuimen käyttämää kieltä. Direktiivi nojaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 6. artiklaan, joka takaa reilun oikeudenkäynnin kaikille.

Käräjäoikeudet pyrkivät tekemään yhteistyötä tulkkien kanssa monin eri tavoin varmistaakseen, että oikeudenkäynti on oikeudenmukainen ja kaikkien osapuolten oikeudet toteutuvat. Käräjäoikeus tilaa tulkin tarpeen mukaan joko viranomaisrekisteristä, tulkkauspalveluyrityksiltä tai itsenäisiltä ammatinharjoittajilta. Tässä opinnäytetyössä raportoidut tulokset ovat viranomaisten käytettävissä.

2 OIKEUSTULKKAUS SUOMESSA

Oikeustulkkaus muodostaa merkittävän osan suomalaisen oikeusjärjestelmän toimivuutta ja oikeusturvan toteutumista (Oikeustulkkausten selvityshanke, 2008, s. 5). Kyseessä on erikoistunut tulkkausten muoto, joka tapahtuu erilaisissa oikeudellisissa yhteyksissä, kuten tuomioistuimissa, poliisilaitoksilla ja muissa viranomaistilanteissa (Kinnunen & Vik, 2015, s. 210). Tämä tulkkausten ala eroaa merkittävästi tavallisesta asioimistulkkauksesta sen erityisen luonteen ja vaatimusten vuoksi (Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhanke, 2021, s.12).

Yksi vaativimmista oikeustulkkausten aspekteista on oikeudellisen terminologian hallinta (Isolahti, 2014, s. 45). Tulkin tulee ymmärtää ja osata käyttää täsmällisesti juridista erikoissanastoa molemmilla työkielillään. Tämä edellyttää syvällistä perehtyneisyyttä oikeusjärjestelmään ja sen käsitteistöön. Oikeudellinen kieli on usein monimutkaista ja tarkkaan määriteltyä, mikä tekee tulkkauksesta erityisen haastavaa (Kinnunen & Vik, 2015, s. 212).

Oikeustulkkaus on siten paljon enemmän kuin pelkkää kielen kääntämistä. Se on vaativaa asiantuntijatyötä, joka edellyttää tulkilta monipuolista osaamista, vahvaa ammattietiikkaa ja kykyä toimia haastavissa tilanteissa. Tulkin rooli oikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja oikeusturvan toteutumisen kannalta on keskeinen,

sillä hän mahdollistaa eri kieliä puhuvien osapuolten välisen kommunikaation ja ymmärryksen syntymisen (Kinnunen & Vik, 2015, s. 215).

SKTL:n tulkkien ammattisäännösten (3/1994, artikkelit 2–6, 13) mukaan tulkeilla on ehdoton vaitiolovelvollisuus, eikä hän saa hyödyntää työssään saamiaan tietoja henkilökohtaiseen tai muuhun epäasialliseen tarkoitukseen. Tulkki ei myöskään saa toimia tilanteissa, joissa hän on esteellinen, eikä vastaanottaa tehtäviä, joihin häneltä puuttuu asianmukainen pätevyys. Tulkin tulee pysyä neutraalina, eikä hänen henkilökohtaisten mielipiteidensä tai asenteidensa tule vaikuttaa tulkkaukseen. Tehtävään on valmistauduttava huolellisesti. Tulkkauksen laadun varmistamiseksi on tärkeää, että tulkillla on esteetön näköyhteys osapuoliin ja että puhe kuuluu selkeästi.

Tarkkuuden ja täsmällisyyden vaatimus korostuu oikeustulkkauksessa poikkeuksellisen vahvasti. Pienikin virhe tai epätarkkuus tulkkauksessa voi vaikuttaa merkittävästi käsiteltävän asian lopputulokseen ja sitä kautta ihmisten oikeusturvaan (Oikeustulkkauksen selvityshanke, 2008, s. 8). Tulkillta odotetaan, että hän kykenee välittämään viestit täsmälleen niiden alkuperäisessä merkityksessä, säilyttäen samalla sekä sisällön että sävyn mahdollisimman muuttumattomana (Euroopan parlamentin direktiivi 2013/32/EU, s. 15).

Selvityshankkeen raportissa (2008, s. 9–10) todetaan, että oikeustulkki on osattava käyttää erilaisia tulkkausmenetelmiä ainakin vähintään konsekutiivista tulkkausmenetelmää, kuiskaussimultaanitulkkausmenetelmää ja prima vista -menetelmää. Konsekutiivitulkkaus tarkoittaa peräkkäistulkkausmenetelmää, jossa tulkki tulkitsee puhujan puheen sen päätyttyä. Tulkki voi tehdä muistiinpanoja pitkän puheenvuoron aikana. Samanaikaisuustulkkauksesta käytetään termiä simultaanitulkkaus, jossa tulkki ja puhuja tuottavat puhetta samanaikaisesti. Jos simultaanitulkkaus tehdään ilman teknistä laitteistoa, puhutaan kuiskaustulkkauksesta. Kun vastaajalle käännetään suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu asiakirja, joka käsittelyn asian kannalta oleellinen on kyseessä prima vista -menetelmä.

2.1 Oikeustulkkauksen lainsäädöllinen perusta ja oikeustulkkiprosessi

Oikeustulkkauksen tavoitteena on turvata kansalaisten oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi riippumatta kielellisestä taustasta. Suomalainen lainsäädäntö on rakentanut huolellisen ja kattavan viitekehyksen, joka varmistaa oikeustulkkauksen laadun ja saatavuuden useilla eri tasoilla (Oikeustulkkauksen selvityshanke, 2008, s. 5).

Oikeustulkkaus perustuu lainsäädäntöön, joka muodostaa monitasoisen kokonaisuuden yleisistä säännöksistä erityislainsäädäntöön. Tämä lainsäädännöllinen kehys varmistaa, että jokaisella on oikeus ymmärtää itseään koskevat viralliset prosessit.

Tulkkauksesta säädetään yleisesti hallinto- ja kielilaissa. Hallintolaki (L 434/2003) ja kielilaki (L 423/2003) muodostavat perustan viranomaisten kielipalveluille. Ne eivät jätä tulkkausta epämääräiseksi velvollisuudeksi, vaan säätävät tarkalleen viranomaisten vastuista. Tulkkauksesta rikosprosessissa säädetään erityisesti esitutkintalaissa (Esitutkintalaki 805/2011). Tämä takaa, että epäillyn oikeusturva toteutuu jo esitutinnan aikana riippumatta hänen kielitaidostaan.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2010/64/EU) on merkittävästi vaikuttanut kansallisen lainsäädännön kehitykseen. Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot tarjoamaan laadukkaita tulkkauspalveluja rikosasioissa koko oikeusprosessin ajan. Kinnunen ja Vik (2015, s. 210) näkevät tämän käännekohtana, joka on nostanut tulkkauksen yhteiskunnallista arvostusta ja merkitystä.

European Legal Interpreters and Translators Association (EULITA, 2013) muistuttaa, että vaikka lainsäädäntö on kattava, käytännön toteutuksessa riittää vielä kehitettävää. Tulkkiensa saatavuudessa ja laadunvarmistuksessa on yhä haasteita, jotka vaativat jatkuvaa huomiota.

Oikeustulkkiprosessi on keskeinen osa suomalaisen oikeustulkkausjärjestelmän laadunvarmistusta ja kehittämistä (Oikeustulkkauksen selvityshanke, 2008, s. 8).

Vuonna 2016 voimaan tulleen oikeustulkkierekisterilain (1590/2015) myötä perustettu rekisteri vastaa kasvavaan tarpeeseen varmistaa pätevien oikeustulkkiensa saatavuus ja palveluiden korkea laatu.

Rekisterin perustamisen taustalla vaikuttaa EU:n tulkkausdirektiivi (2010/64/EU), joka velvoittaa jäsenvaltioita varmistamaan tulkkauksen laadun ja saatavuuden oikeudellisissa menettelyissä (EULITA, 2013, s. 4). Direktiivi on merkittävästi edistänyt oikeustulkkauksen ammatillistumista koko Euroopassa ja luonut puitteet jäsenmaiden yhtenäisille käytännöille.

Kinnunen ja Vik (2015, s. 210) näkevät rekisterin olevan keskeinen työkalu oikeusturvan toteutumisessa ja tulkkauspalveluiden läpinäkyvyyden lisäämisessä. Oikeustulkkierekisteri toimii käytännön työkaluna viranomaisille, jotka voivat luotettavasti varmistaa tulkin pätevyyden. Määttä (2024) korostaa, että rekisterin myötä on pystytty tuomaan selkeyttä oikeustulkkiensa osaamisvaatimuksiin ja parantamaan tulkkauksen laatua.

Rekisteröinnin edellytykset on määritelty tarkasti lainsäädännössä. Laki määrittelee, että tulkki voi täyttää koulutusvaatimukset kahdella vaihtoehdoisella tavalla: suorittamalla oikeustulkin erikoisammattitutkinnon tai hankkimalla soveltuvan korkeakoulututkinnon ja vähintään 35 opintopisteen laajuiset oikeustulkkauksen opinnot (Oikeustulkkierekisterilaki 1590/2015, 5 §). Määttä (2024) mukaan koulutusvaatimusten selkeyttäminen on lisännyt oikeustulkkausalan ammattimaisuutta ja tunnustusta.

Pelkkä muodollinen pätevyys ei kuitenkaan riitä. Isohahti (2014, s. 45) korostaa, että tulkilta vaaditaan riittävää käytännön ammattitaitoa ja sitoutumista ammatteettisiin periaatteisiin. Rekisteröityminen edellyttää myös rekisteröintimaksun suorittamista. Määttä (2024) painottaa, että rekisteröintijärjestelmä toimii myös kannustimena jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen ja alan standardien ylläpitämiseen.

Rekisterin ylläpidosta vastaa Opetushallituksen sijaan erityinen asiantuntijaryhmä, joka valvoo rekisteröitymisprosesseja ja tulkkauksen laatua (Määttä,

2024). Rekisteröinti on voimassa viisi vuotta kerrallaan, ja uusiminen edellyttää näyttöä ammattitaidon ylläpitämisestä, mikä osaltaan varmistaa palveluiden korkean laadun säilymisen.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (2016, s. 5) mukaan rekisteriin kuuluminen on tulkeille tärkeä ammatillisen statuksen vahvistaja, joka erottaa oikeustulkit muista tulkkauksen ammattilaisista. Rekisteröinti antaa tulkille virallisen tunnustuksen erikoisosaamisestaan ja voi parantaa merkittävästi työllistymismahdollisuuksia, etenkin julkishallinnon toimeksiannoissa. Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeen (2021, s. 18) mukaan rekisterillä on moniulotteinen käytännön merkitys. Viranomaisille se tarjoaa luotettavan työkalun pätevien tulkkien löytämiseen.

Asiakkaiden näkökulmasta rekisteri vahvistaa oikeusturvaa ja lisää luottamusta oikeusjärjestelmään (Oikeustulkkauksen selvityshanke, 2008, s. 12). Erityisesti maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden luottamus tulkkaukspalveluihin on tärkeää toimivan oikeusvaltion kannalta. Rekisterin toiminnassa on tunnistettu myös kehitystarpeita. Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen raportti (2021, s. 22) nostaa esiin huolen rekisteröityjen tulkkien määrästä ja kielivalikoimasta, jotka eivät vielä kaikilta osin vastaa oikeuslaitoksen todellisia tarpeita. EULITA (2013, s. 6) korostaa tarvetta yhtenäistää rekisterikäytäntöjä Euroopan tasolla, mikä parantaisi tulkkien liikkuvuutta ja palveluiden saatavuutta kansainvälisissä oikeustapauksissa.

Oikeustulkkierekisterin merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa kansainvälisen liikkuvuuden ja monikielisyyden lisääntyessä. Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhanke (2021, s. 25) ennakoii rekisterin roolin vahvistuvan oikeustulkkauksen laatustandardien kehittämisessä. Tämä kehitys tukee osaltaan oikeusturvan toteutumista yhä moni kielisemmässä yhteiskunnassa.

2.2 Oikeustulkin ammattieettiset periaatteet ja rooli

Oikeustulkin ammattietiikka muodostaa kriittisen perustan oikeudenmukaisuuden toteutumiselle monikielisessä yhteiskunnassa. Eettiset periaatteet eivät ole pelkkiä kirjattuja sääntöjä, vaan elävä järjestelmä, jonka tavoitteena on turvata jokaisen oikeutta tulla kuulluksi ja ymmärretyksi.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton oikeustulkin eettiset ohjeet (2016, s. 1–2) muodostavat kattavan viitekehyksen, joka heijastaa sekä kansallisia että kansainvälisiä vaatimuksia oikeustulkin ammattietiikasta. Näiden periaatteiden ytimessä ovat luottamuksellisuus, puolueettomuus ja ammattitaidon jatkuva kehittäminen.

Vaitiolovelvollisuus on kenties keskeisin eettinen periaate. EULITA:n kansainväliset standardit (2010) korostavat, että tulkki on kuin luottamuksellinen rekisteri, joka tallentaa kuulemansa, mutta ei koskaan paljastaisi sisältöään. Tämä velvoite ulottuu varsinaisen tulkkauksilanteen ulkopuolellekin, mikä alleviivaa ammatin vastuullisuutta (Kinnunen & Vik, 2015, s. 212).

Puolueettomuuden merkitys nousee oikeustulkkausessa erityisen keskeiseen asemaan. Tulkin tulee pysyä ehdottoman neutraalina ja välttää ottamasta kantaa käsiteltäviin asioihin tai asettumasta kenenkään puolelle. Tämä vaatimus korostuu erityisesti rikosasioissa ja muissa tilanteissa, joissa osapuolten intressit voivat olla vahvasti vastakkaiset (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, 2016, s. 9).

Salassapitovelvollisuus muodostaa oikeustulkkauksen kulmakiven. Tulkki saa työssään tietoonsa arkaluonteisia ja luottamuksellisia asioita, joiden salassa pitäminen on ehdottoman tärkeää. Tämä velvollisuus ei rajoitu vain varsinaiseen tulkkauksilanteeseen, vaan jatkuu myös toimeksiannon päättymisen jälkeen (EULITA, 2010, s. 5).

Ammattitaidon ylläpitäminen ja oman osaamisen rajojen tunnistaminen ovat keskeisiä ammattieettisiä periaatteita. Miettisen oikeustulkkiprojektia käsittelevä pro

gradu -tutkielma (2019, s. 45) tuo esiin, miten tärkeää on kyetä arvioimaan omaa ammattitaitoaan kriittisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä valmiutta tunnustaa omat rajoituksensa ja tarvittaessa kieltäytyä tulkkauksesta, mikäli oma osaaminen ei riitä.

Euroopan parlamentin direktiivi (2013/32/EU) ja kansalliset säädökset edellyttävät tulkeilta jatkuvaa kouluttautumista. Tämä ei ole pelkkä muodollisuus, vaan elinehto ammatin kehittymiselle. Oikeustulkkauksen selvityshankkeen raportti (2008, s. 20) korostaa, että jokainen tulkkaustilanne on ainutlaatuinen oppimiskokemus.

Esteellisyyden tunnistaminen on yksi haastavimmista ammattieettisistä kysymyksistä. Tulkin on kyettävä arvioimaan puolueettomasti, voiko hän toimia tietyssä tilanteessa vai onko olemassa seikkoja, jotka saattavat vaarantaa hänen riippumattomuutensa.

Rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin keskeinen periaate on, että ketään ei saa syyttää ilman, että hänelle tiedotetaan häntä vastaan nostetusta syytteestä ja annetaan mahdollisuus puolustautua (Mikkelson 2000: 1). Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseksi kielivähemmistöön kuuluvalla henkilöllä tulee olla samat mahdollisuudet tuomioistuimen edessä kuin oikeusprosessin kieltä puhuvalla. Tulkin tehtävä on saattaa oikeuden kieltä taitamaton henkilö yhdenvertaiseen asemaan kyseistä kieltä puhuvan kanssa. Tulkkaus palvelee sekä vieraskielistä henkilöä, jolla on oikeus saada tietoa häntä koskevista syytöksistä ja esittää omia näkemyksiään, että viranomaisia – tuomioistuinta ja syyttäjää, joilla on oikeus saada tietoa vieraskieliseltä henkilöltä.

Perinteisesti on ajateltu, että tulkin rooli on toimia vain viestin välittäjänä: tulkata kaikki mitään lisäämättä, poisjättämättä tai muuttamatta. Wadensjön (1998: 67) mukaan. Tulkin rooli nähdään teknisenä roolina vailla persoonallisuutta, eikä häntä pidetä täyspainoisena osallistujana viestintätilanteessa. Muutkin tutkijat ovat todenneet, että tulkkia pidetään usein tulkkaustilanteen ulkopuolisena henkilönä. Tulkit itse eivät kuitenkaan koe, että heidän pitäisi olla näkymättömiä. Sen sijaan he kokevat tehtäväkseen luoda molemminpuolista luottamusta ja

kunnioitusta osapuolten välille varmistuen viestinnän sujuvuuden. Tulkit katsovat tehtäväkseen selventää kulttuurienvälisiä eroja ja välittää viesti siten, että sen kommunikatiivinen vaikutus vastaa yksikielisen vuorovaikutuksen vaikutusta (Angelelli 2003: 24–26).

Olemme seuranneet käräjäoikeuden tulkkauksia ja voidaan todeta, että käytännössä tulkin toiminta on kaikkea muuta kuin konemaista. Tulkillla on laajempi rooli kuin pelkkä viestin välittäjä. Jacobsenin (2003: 32) tutkimus osoittaaakin, että oikeustulkin tehtävä painottuu lähtöviestin merkityksen välittämiseen sellaisena kuin tulkki sen itse käsittää, mikä johtaa usein runsaasti lisäyksiin. (Wadensjö 1998: 106) on huomauttanut, ettei tulkin roolia voida määritellä yhdeksi pysyväksi tehtäväksi. Hänen mukaansa tulkin rooli vaihtelee jatkuvasti viestinvälittäjän ja aktiivisen osallistujan välillä, ja nämä roolit kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa (Wadensjö 1998: 106). Juridisessa kontekstissa tulkki saattaa toimia viestintätilanteen koordinaattorina, kulttuurivälittäjänä, sosiaalisten erojen tasapainottajana tai tapahtumien yksityiskohtien selvittäjänä. Wadensjön näkemystä tulkin moninaisesta roolista voidaan laajentaa kattamaan kaikki nämä tehtävät.

Tämän moninaisen roolin toteuttamiseksi oikeustulkille asetetaan korkeat pätevyysvaatimukset. Kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen osalta vaatimukset ovat erityisen korkeat. Oikeustulkikirekisterilain (1590/2015) mukaan tulkilta edellytetään erinomaista työkielten hallintaa. Kinnunen ja Vik (2015: 211) korostavat, että pelkkä yleiskielen osaaminen ei riitä, vaan tulkin on hallittava myös oikeudellinen erikoiskieli molemmilla työkielillään.

Oikeudellisen terminologian hallinta molemmilla työkielillä on yksi vaativimmista osaamisalueista. Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankeeseen raportti (2008: 206) korostaa, että terminologian täsmällinen hallinta on ratkaisevan tärkeää oikeusturvan toteutumisen kannalta. Tulkin on tunnettava sekä lähtö- että kohdekielen oikeusjärjestelmien keskeiset käsitteet ja niiden vastaavuudet. Kulttuurienvälisen viestinnän ymmärrys on oikeustulkin työssä keskeistä.

3 HYVÄN OIKEUSTULKKAUKSEN KRITTEERIT

Oikeustulkkaus on keskeinen osa oikeusprosessien tasa-arvoista toteutumista monikielisessä yhteiskunnassa. Kun yksilö ei ymmärrä oikeudenkäynnin kieltä, hän jää käytännössä ulkopuoliseksi koko prosessista, ellei tulkkauspalvelun laatu, luotettavuus ja oikeudenmukaisuus ole korkealla tasolla.

Oikeustulkki toimii paitsi siltana kielten ja kulttuurien välillä, myös olennaisena osana oikeusvaltion koneistoa, hänen työllään on suora vaikutus siihen, toteutuuko yksilön perustavanlaatuisen oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi.

Laadukas oikeustulkkaus ei ole pelkkää mekaanista kielenvälitystä, vaan monitahoinen, eettisesti vaativa ja teknisesti haastava tehtävä, joka edellyttää korkeatasoista osaamista, huolellista valmistautumista ja herkkää tilannetajua.

Seuraavassa tarkastellaan syvällisemmin, mitä laadulla oikeustulkkauksessa tarkoitetaan ja millaisia vaatimuksia se asettaa niin yksittäiselle tulkille kuin koko oikeusjärjestelmällekin.

3.1 Oikeustulkkauksen laatu

Oikeustulkkauksen laatu on monimutkainen ja kriittinen yhteiskunnallinen kysymys, joka koskettaa suoraan oikeudenmukaisuuden toteutumista monikielisessä yhteiskunnassa.

Kinnunen ja Vik (2015, s. 210) toteavat osuvasti, että laadukas oikeustulkkaus on oikeusturvan toteutumisen ytimessä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jokainen käännetty sana voi olla ratkaisevan tärkeä. Virheellinen tai epätarkka käänнос voi muuttaa koko oikeusprosessin kulkua ja vaikuttaa suoraan yksilön oikeuksiin.

Tarkkuus ja täsmällisyys ovat oikeustulkkauden laadun perustavanlaatuisia kriteereitä. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton eettiset ohjeet (2016, s. 3) korostavat, että viestin merkityssisällön on välityttävä täysin muuttumattomana kielestä toiseen. Tämä edellyttää tulkilta poikkeuksellista kielitaitoa, kulttuurista ymmärrystä ja ammatillista tarkkuutta.

EULITA:n periaatekirja (2010) tuo esiin toisen keskeisen näkökulman: oikeudellisten termien täsmällisen käytön. Oikeuskielen monimutkaisuus ja täsmällisyys asettavat tulkille äärimmäisen vaativan haasteen. Pienetkin terminologiset virheet voivat vaikuttaa merkittävästi asian lopputulokseen, mikä korostaa tulkin ammattitaidon merkitystä.

Laadukas oikeustulkkaus vaatii tulkilta paitsi kielellistä ja kulttuurista osaamista, myös vahvoja teknisiä taitoja, jotka mahdollistavat tarkkuuden ja tehokkuuden vaativissa oikeudellisissa konteksteissa. (Määttä, 2011, s. 3) tuo esiin, että tulkkauksen laatuun vaikuttavat olennaisesti työskentelyolosuhteet, aikapaineet sekä eri oikeusprosessien toimijoiden vaihtelevat odotukset. Lisäksi hän korostaa, että tulkin on hallittava erilaiset tulkkausmenetelmät sekä osattava reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Huolellinen valmistautuminen ja ennakkomateriaalin käyttö tukevat tarkkaa ja johdonmukaista tulkkausta, mikä on olennainen osa teknistä osaamista oikeudellisessa ympäristössä.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen raportti (2021, s. 45) nostaa esiin sujuvuuden yhtenä keskeisenä laatutekijänä. Tämä tarkoittaa selkeää ulosantia, sopivaa puhenopeutta ja artikulaatiota sekä johdonmukaista tulkkausta. Laatu ei siis ole vain sisällöllistä tarkkuutta, vaan myös kommunikaation sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä.

Oikeustulkkauden selvityshankkeen raportti (2008, s. 21–23) painottaa valmistautumisen merkitystä. Huolellinen ennakkovalmistautuminen termeihin ja taustoihin perehtyminen, asiakirjoihin tutustuminen luo perustan laadukkaalle tulkkaukselle. Tämä korostaa, että laadukas tulkkaus syntyy pitkälti ennen varsinaista tulkkaustilannetta.

Oikeustulkkauksen laatu on paljon enemmän kuin tekninen suoritus. Se on yhteiskunnallinen instituutio, joka turvaa jokaisen oikeutta tulla kuulluksi ja ymmärretyksi riippumatta kielellisestä taustasta. Laadun varmistaminen on demokraattisen oikeusvaltion keskeinen tehtävä.

3.2 Oikeustulkkauksen erityishaasteet

Kuvittele tilannetta, jossa sinun täytyy kääntää ihmisen kohtalo sanoiksi kielellä, jota tuskin hallitset. Oikeustulkin työ on paljon enemmän kuin pelkkää kielen kääntämistä se on vastuun kantamista, sillanrakentamista ja inhimillisen ymmärryksen äärimmäistä koettelemista.

Juridinen kieli on kuin labyrintti, jonka käytävät ovat täynnä kulttuurisia viittauksia ja piileviä merkityksiä. Kinnunen ja Vik (2015, s. 211) muistuttavat, että jokainen oikeudellinen termi on enemmän kuin pelkkä sana, se on kulttuurinen konstruktio, joka kantaa mukanaan kokonaisia ajattelutapoja.

Tulkin työhön kuuluu oleellisesti tehtävään valmistautuminen, joka korostaa tulkin ammattitaitoa ja vastuullista suhtautumista tehtävän onnistumiseen. Viestin tulkkaaminen edellyttää, että tulkki on syventynyt aiheeseen ja hallitsee tehtävään liittyvän asiasanaston. Mitä enemmän tulkilla on tietoa aiheesta, josta hän tulkauksessa toimii, sitä paremmin hän pystyy hallitsemaan tilannetta. (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2003).

Ennakkomateriaalin saaminen ja siitä pyytäminen kuuluvat tulkin velvollisuuksiin ja oikeuksiin (Maahanmuuttovirasto 2009, 11). Toisaalta ennakkomateriaalia voidaan harvoin toimittaa tulkeille etukäteen. Luettavat materiaalit voidaan kuitenkin antaa tulkin käyttöön joko muutama päivä ennen tulkkausta tai juuri ennen sen alkamista. Usein tulkki joutuu kohtaamaan tilanteita, joissa hänellä ei ole etukäteen tietoa aiheeseen liittyvästä sanastosta. Tämän vuoksi terminologisten

haasteiden ratkaiseminen edellyttää huolellista valmistautumista, johon ammattitulkki käyttää merkittävän määrän aikaa ja vaivannäköä. (Gile 2005, 95.)

Tulkkauskohteiden vaatimat termit voivat vaihdella huomattavasti. Joissakin tehtävissä terminologian tuntemus ei vaadi laajaa osaamista, kun taas toisissa saattaa olla tarpeen opetella merkittävä määrä uusia termejä. Tulkit yleensä opettelevat tehtävään liittyvät keskeiset termit ja avainsanat, mutta he voivat myös laatia itselleen termiluettelon, jonka he voivat ottaa mukaan tulkkauksen aikana (Vik-Tuovinen 2003).

Ennakovalmistelun lisäksi valmistautuminen ja oppiminen jatkuvat myös itse tulkkauksen aikana. Kerran opitut termit jäävät usein pysyvästi tulkin muistiin ja ne tulevat helposti mieleen tarvittaessa. Yleisesti ottaen tulkki muistaa melko hyvin tiedot, jotka hän on hankkinut tehtävään valmistautuessaan. (Vik-Tuovinen 2003).

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton ohjeet (2016, s. 3) paljastavat totuuden: oikeudelliset termit eivät aina ole suoraan käännettävissä. Oikeustulkkauksen selvityshankkeen raportti (2008, s. 16) syventää tätä näkökulmaa osoittamalla, miten eri maiden oikeusjärjestelmät voivat olla niin erilaiset, että käsitteiden vastavuus on lähes mahdotonta.

Rovaniemen hovioikeuspiirin raportti (2021, s. 52) tuo esiin, miten tulkin on kyettävä liikkumaan sujuvasti muodollisen oikeuskielen ja arkisen kommunikaation välillä. EULITA:n periaatekirja (2010) muistuttaa, että kyse on paljon muustakin kuin sanoista on luettava rivien välejä, ymmärrettävä puhettavat ja ammattislangin vivahteet.

Pitkät istunnot, huono akustiikka ja etätulkkauksen tekniset ongelmat muodostavat konkreettisen rasitteen (Rovaniemen hovioikeuspiirin raportti, 2021, s. 54). Euroopan parlamentin direktiivi (2013/32/EU) vaatii asianmukaisia työskentelyolosuhteita, mutta käytäntö on usein toinen.

Oikeustulkkauksen selvityshankkeen raportti (2008, s. 18) muistuttaa, miten jokainen kulttuurinen ele voi olla merkityksellinen. Oikeustulkkaus on inhimillisen kommunikaation syvin muoto. Se on ammatti, jossa jokainen sana voi tarkoittaa vapautta tai vankeutta, oikeutta tai väärinkäsitystä.

4 OPINNÄYETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tässä opinnäytetyössä keskitymme oikeustulkkauksen laatuun ja siihen vaikuttaviin tekijöihin tulkkien näkökulmasta. Tavoitteenamme on ymmärtää, miten tulkit itse kokevat hyvän oikeustulkkauksen ja millaisia haasteita ja vaatimuksia siihen liittyy. Haluamme tuoda esiin tulkkien ammattitaidon ja tarkastella heidän työtään sellaisessa ympäristössä, jossa he kohtaavat erilaisia odotuksia ja haasteita. Koska tutkimme tulkkien omia kokemuksia ja näkemyksiä, päädyimme laadulliseen tutkimusmenetelmään. Tämä menetelmä auttaa meitä ymmärtämään paremmin, mitä tulkit ajattelevat työstään ja miten he kokevat oikeustulkkauksen arjen.

Tämän tutkimuksen haastateltaviksi valitsimme kuusi tulkkia, jotka ovat erikoistuneet oikeustulkkaukseen. Haastateltavat valittiin oikeustulkkiprofessoreista, ja heihin otettiin yhteyttä henkilökohtaisesti sähköpostitse. Kutsu tutkimukseen sisälsi kattavan selvityksen tutkimuksen tarkoituksesta, haastattelun tavasta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä luottamuksellisuuden periaatteista. Viestin mukana toimitettiin myös suostumuslomake, joka osallistujien tuli allekirjoittaa ennen haastatteluun osallistumista.

Haastateltavat edustavat eri kielitaustoja ja työskentelevät viranomaisaloilla, kuten tuomioistuimissa ja poliisissa. Tavoitteena oli saada mahdollisimman monipuolinen näkemys oikeustulkkiensa kokemuksista ja näkemyksistä hyvän oikeustulkkauksen toteutumisesta. Valintaan vaikutti myös haastateltavien kokemus ja ammatillinen tausta, joka vaihteli vastavalmistuneista tulkeista yli 30 vuotta alalla

toimineisiin tulkkeihin. Jokainen haastateltavista täytti seuraavat kriteerit: heillä oli käytännön työkokemusta oikeustulkkauksesta, ja he olivat aktiivisesti toimineet tulkkina viranomaiskontekstissa. Näin varmistettiin, että aineisto perustuisi aitoihin ja käytännön kokemuksiin oikeustulkkauksesta.

4.1 Tutkimusongelma ja -menetelmä

Laadullisessa tutkimuksessa, kuten kaikissa tutkimuksissa, keskeisin ja merkityksellinen osa on tutkimusongelma. Tutkimusongelma määrittää, millaista aineistoa kerätään ja millä tavoin se hankitaan. Se toimii tutkijan päätöksenteon perustana tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2001, s. 16). Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, minkälaisia näkemyksiä oikeustulkeilla on hyvästä oikeustulkkauksesta ja mitkä tekijät vaikuttavat sen toteuttamiseen. Tutkimusongelma määrittää, millaista aineistoa kerätään ja millä tavoin se hankitaan. Se toimii tutkijan päätöksenteon perustana tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2001, s. 16).

Tutkimuksessamme päädyimme valitsemaan puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun tiedonkeruumenetelmäksi. Puolistrukturoidut haastattelut eivät ole täysin jäykkiä ja ennalta määrättyjä, vaan ne tarjoavat haastattelijalle enemmän joustavuutta kuin strukturoitu haastattelu. Näissä haastatteluissa jokin osa-alue, kuten keskeiset teemat tai kysymykset, on suunniteltu etukäteen, mutta muita elementtejä, kuten kysymysten järjestystä, muotoilua tai esitystapaa, voidaan mukauttaa haastattelutilanteen mukaan. Tämän ansiosta haastattelu säilyttää selkeän rakenteen, mutta tarjoaa myös tilaa vuorovaikutukselle ja tilanteen mukaiselle etenemiselle. (Hirsjärvi ym. 2001, s. 47), Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä. (Hirsjärvi ym. 2001, s. 34).

Olemme päätyneet tähän menetelmään siksi, että se antaa meille mahdollisuuden ymmärtää kohdeilmiötä, sen laatua ja merkitystä kokonaisvaltaisesti. Kyseinen menetelmä pyrkii tulkkien näkökulmien ymmärtämiseen. Laadullisen

aineiston perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä ja pohdintoja tutkimuksen tuloksista, niiden merkityksestä ja mahdollisista jatkotutkimustarpeista. Me lähdimme tutkimaan tulkkausta laatien sellaisia kysymyksiä, jotka auttavat ymmärtämään tulkkien käyttäytymistä, mielipiteitä, arvoja, uskomuksia tai kokemuksia. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään paljastamaan uusia näkökulmia ja ilmiöihin liittyviä piilotettuja ulottuvuuksia, jotka eivät ehkä ole havaittavissa määrällisessä tutkimuksessa. Tarkoitus on laatia joustavan ja systemaattisen lähestymistavan laadullisen aineiston analysointiin, mahdollisten syvällisten ymmärryksen tutkittavasta ilmiöstä ja sen monimuotoisuudesta.

4.2 Haastattelun toteutus ja aineiston analyysi

Olemme haastatelleet yhteensä kuusi tulkkia, jotka ovat erikoistuneet oikeustulkkaukseen. Kaikki tulkit ovat erikielisiä. Julia haastatteli kolme tulkkia ja Anna kolme. Haastattelut toteutettiin talvella 2024. Kysymykset laadittiin hyvissä ajoin ennen haastattelujen alkua ja niiden koeversiot toimitettiin opinnäytetyön ohjajalle kommentoitavaksi. Ennen varsinaisia haastatteluja suoritimme pari testikierrosta koehenkilöillä varmistaaksemme, että kysymykset olivat ymmärrettäviä ja antoivat tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista tietoa. Aloitimme haastattelun kyselemällä tulkkien taustatietoja. Sen jälkeen tiedustelimme työympäristöön liittyviä kysymyksiä, jatkoimme pyytämällä heitä kuvailemaan hyvää oikeustulkkausta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Kysyimme myös, millaisia taitoja ja ominaisuuksia oikeustulkeilla tulisi olla, sekä haasteista, joita he työssään kohtaavat. (Liite 1).

Haastattelujen alussa kerroimme osallistujille, että tutkimus on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK) -tutkintoon kuuluvaa opinnäytetyötä. Heille myös ilmoitettiin, että haastattelussa annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja keskustelut tullaan nauhoittamaan. Kaikilta haastateltavilta saatiin kirjallinen suostumus osallistumiseen. Olimme etukäteen varanneet tarvittavan laitteiston

nauhoitusta varten, ja kaikki haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Zoomin välityksellä.

Haastattelut menivät yllättävän hyvin, vaikka ensimmäiset haastattelutilanteet jännittivät meitä. Huomasimme, että monilla tulkeilla olisi ollut paljon enemmän kerrottavaa kuin mihin laitimamme kysymykset antoivat mahdollisuuden, mikä kertoo aiheen tärkeydestä haastateltaville. Kaikki haastateltavat vastasivat kysymyksiimme avoimesti, eikä epäselvyyksiä jäänyt. Tulkit olivat selvästi motivoituneita osallistumaan ja kertomaan työstään, mikä toi tutkimukseen arvokasta näkökulmaa.

Haastattelutilanteissa oli mahdollisuus toistaa kysymyksiä, korjata mahdollisia väärinkäsityksiä ja tarkentaa ilmaisuja tarvittaessa. Kysymysten järjestys vaihteli tutkijan harkinnan mukaan, mikä teki haastattelusta joustavan ja mahdollisti vuorovaikutteisen keskustelun.

Haastattelujen jälkeen siirryimme aineiston käsittelyyn. Purimme nauhoitetut haastattelut tekstimuotoon Word-ohjelman sanele-toiminnolla. Kuuntelimme ensin kaikki haastattelut läpi kokonaisuudessaan hahmottaaksemme keskustelujen kulun ja sisällön paremmin. Analysoidessa materiaalia poimimme sieltä teemoitain vastauksia, ja sen pohjalta aloitimme analyysin kirjoittamisen.

Haastattelujen kestot vaihtelivat noin puolesta tunnista tuntiin. Sanele-toiminto mahdollisti tarkkaa litterointia, ja alkuperäisissä teksteissä olivat mukana myös huokaukset, täytesanat ja muut puhekielen piirteet. Haastatteluesimerkkeihin olemme lisänneet välimerkit ja isot kirjaimet. Olemme myös muokanneet sanotun puhekielestä yleiskieleksi.

Haastatellut henkilöt pysyivät nimettöminä, ja heidän vastauksensa raportoimme lyhenteillä (T1-T6). Tässä yhteydessä T-kirjain viittaa sanaan "tulkki".

5 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY

Tässä luvussa esittelemme tutkimustulokset ja käymme läpi esimerkkejä haastatteluista. Haastattelujen tavoitteena oli kartoittaa tulkkien henkilökohtaisia kokemuksia hyvästä oikeustulkkauksesta sekä niistä olosuhteista ja tekijöistä, jotka joko tukevat tai vaikeuttavat tulkkaustyön onnistumista oikeudellisissa tilanteissa.

5.1 Haastateltujen oikeustulkkiensa taustat ja kokemus

Kaikki haastattelemamme oikeustulkit työskentelevät tuomioistuimissa, poliisilla ja muualla oikeustulkkauksen piirissä olevilla viranomaisilla. Oikeustulkkiensa taustat ja työkokemus ovat moninaisia, mikä heijastuu suoraan heidän työskentelytapoihinsa. Haastateltavien työkokemus vaihteli tuoreista tulkeista pitkään alalla oleviin tulkkeihin, ulottuen yhdestä vuodesta yli 30 vuoteen. Heidän koulutuspolkunsu ja ammattiin ajautumisensa syyt olivat yhtä kirjavia. Osa oli toiminut kääntäjänä tai muissa kielitehtävissä ennen tulkkaukseen siirtymistä, kun taas toiset olivat suoraan kouluttautuneet tulkeiksi ja aloittaneet uransa oikeustulkkaudessa. Oikeustulkkiensa kokemus ja tausta muovaavat heidän työskentelyään vahvasti. Pitkään alalla olleet tulkit katsovat luottavammin aiempaan tietämykseensä, kun taas uransa alussa olevat tulkit nojaavat enemmän koulutuksen antamiin valmiuksiin.

Pitkän uran tehneet tulkit korostivat laajaa kokemustaan oikeudellisten tapausten monimutkaisuudesta. Eräs yli 20 vuoden kokemuksen omaava tulkki muisteli tulkkaustensa lukuisissa eri oikeussaleissa-rikosprosesseista maahanmuuttoasioihin ja talousrikoksiin. Hän korosti, että oikeustulkkaus on jatkuvaa oppimista: oikeuskäytäntö muuttuu nopeasti ja uusia termejä sekä toimintatapoja nousee esiin jatkuvasti. Kokeneet tulkit ovatkin usein hankkineet syvällistä asiantuntemusta tietyiltä oikeuden osa-alueilta. Monet tulkit korostivat, että pelkkä kielitaito ei riitä, on hallittava myös eri murteet ja aksentit.

Nuoremmat tulkit puolestaan painottivat koulutuksen merkitystä ammatillisen varmuuden rakentamisessa. Monet olivat käyneet oikeustulkkauden erikoiskoulutuksia, jotka auttoivat heitä pääsemään alalle ja toimimaan tehokkaasti. Oikeustulkkiin rekisteriin pääsy nähtiin merkittävänä virstanpylväänä. Se lisäsi uskottavuutta työmarkkinoilla ja avasi ovia uusiin toimeksiantoihin.

5.2 Hyvän tulkkauden elementit

Tässä luvussa käsitellään oikeustulkkauden keskeisiä periaatteita ja ammattitaidon ulottuvuuksia, kuten täsmällisyyttä, neutraalisuutta, selkeyttä, kulttuurista herkkyyttä ja tilannetajua tulkkiin omien kokemusten ja näkemysten valossa.

5.2.1 Oikeudellinen täsmällisyys ja neutraalisuus

Oikeudellinen täsmällisyys ja neutraalisuus muodostavat oikeustulkkauden ammatillisen perustan. Haastatteluaineiston perusteella nämä ominaisuudet ovat keskeisiä elementtejä, jotka erottavat oikeustulkkauden muista tulkkausmuodoista. Juridinen konteksti asettaa erityisiä vaatimuksia niin kielelliselle tarkkuudelle kuin tulkin roolille viestinnän neutraalina välittäjänä. Tulkki ei ainoastaan käännä sanoja, vaan kantaa vastuuta siitä, että viestin merkitys, sävy ja oikeudellinen sisältö säilyvät muuttumattomina tilanteissa, joissa yksittäisellä sanavallinnalla voi olla vaikutusta prosessin lopputulokseen.

Haastateltavat korostivat, että oikeustulkkauden tehtävä ei ole pelkästään mekaanista siirtämistä kielestä toiseen, vaan kyse on syvällisestä ymmärryksestä juridisesta kontekstista.

Puolueettomuus ja neutraalius ovat eettisiä peruspilareita, joita ilman tulkin toiminta ei voi olla luotettavaa. Haastateltavien mukaan tulkki toimii kuin läpinäkyvä ikkuna: hänen ei tule tuoda mukaan omia tulkintojaan, mielipiteitään tai tunteitaan. Tämä korostaa tulkin asemaa neutraalina viestinvälittäjänä, jonka on pidettävä selkeä ammatillinen etäisyys osapuoliin samalla kuitenkin toimien empaattisesti ja sensitiivisesti oikeudellisissa tilanteissa, jotka voivat olla osallistujille emotionaalisesti kuormittavia. Haastateltavat kuvasivat tulkin puolueettomuutta ja tarkkuutta esimerkiksi näin:

Hyvä tulkkauksen on puolueetonta ja neutraalia, tulkki ei lisää eikä poista mitään. Lisäksi oikeustulkin täytyy tuntea oikeusprosessi ja sen eteneminen. (T4)

Oikeustulkkaus ei ole varaa arvailuun. Jokainen sana voi vaikuttaa lopputulokseen, joten tulkin täytyy olla äärimmäisen tarkka ja varmistaa, että viesti on juridisesti täsmällinen. (T5)

Tämä osoittaa, kuinka suurta vastuuta tulkki kantaa tilanteissa, joissa oikeudenmukainen kohtelu riippuu myös kielestä ja viestinnän laadusta.

Lisäksi jatkuvan ammatillisen kehittymisen merkitys nousi esiin useammassa vastauksessa. Yksi haastattelemistamme tulkeista totesi:

On tärkeää kehittää itseään jatkuvasti ja pysyä ajan tasalla oikeuskäytännöistä. (T1)

Oikeuskäytännöt, terminologia ja tulkkauksen käytännöt voivat muuttua ja tulkin on pysyttävä ajan tasalla. Tämä vaatii motivaatiota ylläpitää ja syventää omaa osaamista sekä itsereflektiokykyä tunnistaa omat kehittämistarpeet.

Hyvä oikeustulkkaus ei ole vain juridisesti täsmällistä, vaan myös ymmärrettävää, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi

Hyvä tulkkaus välittää sisällön mahdollisimman tarkasti ja ymmärrettävällä kielellä. Sen tulee olla juridisesti ja muutenkin oikein tulkattu. (T2)

Kielellinen muotoilu ei saa olla niin monimutkaista tai kirjaimellista, että se hämärtää viestin merkitystä. Selkeä ja oikein kohdennettu tulkkaus varmistaa, että osapuolet ymmärtävät toisiaan ja että prosessi etenee oikeudenmukaisesti ja sujuvasti.

5.2.2 Selkeys ja ymmärrettävyys

Selkeys ja ymmärrettävyys ovat oikeustulkkauksen laadun keskeisiä mittareita. Haastateltavat korostivat, että hyvä tulkkaus ei ole pelkästään teknisesti oikeaa, vaan myös helposti ymmärrettävää kaikille osapuolille. Tämä voi toisinaan edellyttää rekisterin vaihtamista esimerkiksi asianajajan muodollinen ilmaisu saataan joutua muotoilemaan selkokielisemmäksi tulkattavalle asiakkaalle. Samalla tulkin on pidettävä huolta siitä, ettei selkeyttämisen tavoittelu johda tulkinnallisuuden tai sisällön muuttumiseen. Kyse on hienovaraisesta tasapainosta, jossa tilannetaju näyttelee ratkaisevaa roolia.

Yksi pitkään alalla työskennellyt tulkki tiivistää työn vaatimukset käytännönläheisesti: tulkin pitää tuntea oikeusprosessin kulku, kuunnella herkeämättä, puhua selvästi ja auttaa osapuolia ymmärtämään toisiaan. Tämä korostaa sitä, että tulkin tehtävä on sekä kielellinen että vuorovaikutuksellinen. Tulkin tulee olla aktiivinen havainnoija, joka pystyy nopeasti reagoimaan tilanteisiin, joissa väärinymmärryksen riski kasvaa. Näin ollen selkeys ei ole vain kielitieteellinen ominaisuus, vaan myös vuorovaikutustilanteen hallinnan muoto.

Valmistautumisen merkitys nousee vahvasti esiin kaikissa haastatteluissa. Useat tulkit kertoivat perehtyvänsä ennakkoon oikeudellisiin asiakirjoihin, kuten haastehakemuksiin ja esitutkintapöytäkirjoihin. Tämä ennakkotyöskentely mahdollistaa

paitsi oikean terminologian hallinnan myös kontekstin ymmärtämisen, molemmat välttämättömiä selkeän ja tilanteeseen sopivan tulkkauksen tuottamiseksi. Valmistautuminen on myös tärkeää siksi, että oikeudelliset tilanteet voivat olla nopeita, jännitteisiä tai henkisesti kuormittavia erityisesti tulkattavalle. Tulkin ammattitaito näkyy tällöin siinä, että hän pystyy auttamaan luomaan tilanteeseen rauhallisuutta ja ymmärrettävyyttä, toimimalla selkeyden ja vuorovaikutuksen mahdollistajana. Yksi haastattelemistamme tulkeista totesi:

Pitäisi olla tarkka, pitäisi olla ajan tasalla ajankohtaisista asioista, mitä tapahtuu. Pitäisi tietää oikeudenkäynnin vaiheet, istunnon runko, että sä tiedät mistä oikeasti puhutaan, mistä on kysymys, pitäisi olla valmistautunut siihen, pitäisi olla selkeä, pitäisi oikeastaan kuunnella hyvin ja myös tuottaa puhetta vastapuolelle ymmärtävästi. Jos esimerkiksi toinen ei tiedä, mistä on kysymys niin siinä että pitäisi selventää asioita. Tarvittaessa vaihtaa rekisteriä avustajan tai tuomarin kanssa. Tilannetajua pitää olla. (T5)

Samalla tulkin on pidettävä huolta siitä, ettei selkeyttämisen tavoittelu johda tulkinnallisuuteen tai sisällön muuttumiseen. Kyse on hienovaraisesta tasapainosta, jossa tilannetaju näyttelee ratkaisevaa roolia. Toinen tulkki kuvasi tätä seuraavasti:

Hyvässä tulkkauksessa viesti tulee selkeästi molemmille osapuolille. Joskus joudun yksinkertaistamaan kieltä, mutta tärkeintä on, että molemmat osapuolet ymmärtävät toisensa. (T4)

Selkeys ja ymmärrettävyys eivät tule tulkin työhön itsestään. Ne rakentuvat kokemuksen, huolellisen valmistautumisen ja herkän tilannetajun varaan. Hyvä tulkki lukee paitsi sanoja myös tilanteen sävyjä ja juridista ympäristöä. Parhaimmillaan tulkki tekee itsensä miltei näkymättömäksi, kun kaikki ymmärtävät toisiinsa sujuvasti, oikeuden toteutuminen tulee mahdolliseksi kielestä riippumatta.

“Hyvässä tulkkauksessa viesti tulee selkeästi molemmille osapuolille. Joskus joudun yksinkertaistamaan kieltä, mutta tärkeintä on, että molemmat osapuolet ymmärtävät toisensa”. (T4)

Valmistautuminen on laadun tae. Monet tulkit syventyvät etukäteen tapaukseen liittyviin dokumentteihin ja opiskelevat erikoissanastoa. Yksi tulkeista totesi tähän:

Valmistaudun aina etukäteen pyytämällä haastehakemuksen, syytäjän lausunnot ja esitutkintapöytäkirjat, jos niitä on saatavilla. Mitä enemmän saan tietoa etukäteen, sitä paremmin pystyn tulkkamaan. Lisäksi asiakkaat voivat olla hermostuneita, joten pidän huolen siitä, että he ymmärtävät tilanteen. (T1)

Valmistautuminen ja tilannetaju ovat kaiken A ja O, jos ei saa materiaalia, on pyydettävä sitä tai mentävä paikan päälle tutustumaan. (T5)

5.2.3 Kulttuurinen herkkyys ja merkityksen tulkkaminen

Analyysin perusteella käy ilmi, että pelkkä kielitaito ei riitä oikeustulkkauksessa tulkilta vaaditaan myös kulttuurista herkkyyttä ja kykyä ymmärtää viestinnän taustalla olevia merkityksiä. Haastateltavien vastauksista nousee esiin ajatus siitä, että sanatarkka käänös ei aina palvele viestin ydintä, vaan saattaa jopa vesittää sen alkuperäisen tarkoituksen. Näissä tilanteissa tulkin on käytettävä ammatillista harkintakykyään: miten muotoilla viesti niin, että sen oikeudellinen merkitys välittyy tarkasti, mutta samalla ymmärrettävästi. Tämä vaatii tulkilta kielellisen tarkkuuden lisäksi kykyä tunnistaa kulttuurisia vivahteita ja taitoa mukauttaa ilmaisua tilanteen mukaan.

Haastateltavat toivat esiin, ettei tulkkaus ole vain sanojen siirtämistä kielestä toiseen, vaan ennen kaikkea merkitysten välittämistä, kuten tulkki seuraavassa esimerkissä kertoo:

Valmistautuminen ja tilannetaju ovat kaiken A ja O, jos ei saa materiaalia, on pyydetävä sitä tai mentävä paikan päälle tutustumaan. (T5)

Tämä edellyttää molempien kulttuurien ja kielijärjestelmien ymmärrystä sekä kykyä sovittaa viesti vastaanottajan kontekstiin sopivaksi. Tulkit joutuvat jatkuvasti tekemään arvioita siitä, milloin käännös säilyttää alkuperäisen viestin tarkoituksen ja milloin sitä on muokattava selkeämmäksi tai ymmärrettävämmäksi ilman, että sisältö muuttuu. Tämä tekee tulkin roolista hyvin aktiivisen ja vastuullisen, erityisesti oikeudellisessa kontekstissa, jossa pienilläkin nyansseilla voi olla suuria seurauksia.

Haastatteluissa tuli esille myös käytännön keinoja varautua kulttuurisiin ja kielellisiin eroihin, kuten seuraava esimerkki kertoo:

Jos ennakkotietoa ei ole saatavilla, vaihdan mielelläni muutaman sanan tulkittavan kanssa ennen tulkkausta, jotta totun hänen puhetapaansa. (T2)

Lyhyt keskustelu tulkattavan kanssa ennen varsinaista tulkkaustilannetta auttaa totuttautumaan tämän puhetapaan ja ilmaisuihin. Tämä osoittaa ammattimaista otetta valmistautumiseen ja halua varmistaa, että tulkkaus sujuu mahdollisimman luontevasti. Yksi haastateltava painotti omakohtaisen kieli- ja kulttuurikokemuksen merkitystä:

Itse olen elänyt yli 20 vuotta englanninkielisessä maassa, mikä on antanut minulle valtavan sanavaraston ja kyvyn ymmärtää monia erilaisia aksentteja. (T4)

Tämä kokemus tuo mukanaan arvokasta kieli- ja kulttuuripääomaa, joka voi konkretisoitua laadukkaampana tulkkauksena etenkin monitulkintaisissa tai vivahteikkaissa tilanteissa.

Haastatteluista piirtyy kuva oikeustulkin työstä jatkuvana tasapainoiluna eri vaatimusten välillä. Viestin merkitys on välitettävä sellaisenaan, mutta tulkit joutuvat samalla tekemään nopeita päätöksiä siitä, miten viesti kullekin osapuolelle parhaiten avautuu. Kulttuurinen herkkyys nousee tässä keskeiseksi ammattitaidon osatekijäksi - kyky tunnistaa ja välittää myös sanotun taustalla olevat merkitykset ovat välttämätöntä erityisesti oikeusympäristössä, jossa sanojen painoarvo on tavallista suurempi. Tulkit kertoivat tästä seuraavasti:

Jos ennakkotietoa ei ole saatavilla, vaihdan mielelläni muutaman sanan tulkittavan kanssa ennen tulkkausta, jotta totun hänen puhetaapaansa. (T2)

Tulkki ei käännä sanoja, vaan merkityksiä, eli siinä mielessä pitäisi tietää kummankin maan kulttuurit, kielet niin ja tuottaa ymmärrettävää puhetta, ymmärrettäviä käsitteitä, että voi ymmärtää mistä on kysymys. (T5)

5.2.4 Vuorovaikutustaidot ja tilannetaju

Vuorovaikutustaidot ja tilannetaju nousevat oikeustulkin työssä keskeiseen rooliin, täydentäen kielellistä tarkkuutta ja juridista osaamista. Tulkin työ on muutakin kuin sanojen kääntämistä, hän toimii siltana eri kieltä puhuvien ja erilaisista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten välillä oikeussalissa. Haastateltavien kertomuksista välittyi, että onnistunut tulkkaus syntyy vasta, kun kaikki osapuolet tuntevat tulleensa ymmärretyiksi ja voivat luottaa siihen, että heidän viestinsä on välitetty oikein ja puolueettomasti. Yksi haastattelemistamme tulkeista totesi:

Kun kaikki osapuolet voivat luottaa siihen, että tulkkaus on tarkkaa ja puolueetonta, tiedän onnistuneeni työssäni. (T1)

Kiitoksen saaminen voidaan nähdä merkinä siitä, että tulkki on onnistunut luomaan luottamusta, säilyttämään neutraaliuden ja mukautumaan tilanteen vaatimuksiin. Yksi haastatettavista mainitsi:

Tunnen onnistuneeni erityisen hyvin, kun kaikki osapuolet tulevat kiittämään tulkausta istunnon jälkeen. (T2)

Tämä osoittaa, että vuorovaikutuksen sujuvuus ja onnistuminen eivät rajoitu vain kielelliseen tarkkuuteen, vaan liittyvät vahvasti siihen, miten tulkki toimii vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Haastateltavat korostavat myös sitä, kuinka tärkeää on, että kaikki oikeussalissa puhuvat rauhallisesti ja selkeästi, vain silloin tulkki voi toteuttaa työnsä parhaalla mahdollisella tavalla. Yksi haastateltavista tulkeista muistuttaa:

Tärkeää on, että osapuolet puhuvat rauhallisesti ja selkeästi, silloin pystyn tekemään työni hyvin. (T4)

Tämä huomio tuo esiin sen, että tulkkaus on aina osa suurempaa vuorovaikutustilannetta, johon vaikuttavat myös muut osapuolet. Tulkilta vaaditaan siis paljon muutakin kuin tulkaustaitoa: hänen täytyy lukea tilannetta, sopeutua sen rytmiin ja joskus jopa hienovaraisesti ohjata keskustelua, jotta viestit välittyvät selkeästi ja kaikki tulevat tasapuolisesti kuulluiksi.

Eryteisesti korostuu tulkin kyky sopeutua muuttuviin ja haastaviin tilanteisiin Eräs haastateltava kertoo tuntevansa ylpeyttä:

Olen ylpeä, kun pystyn venymään vaikeassa tilanteessa ja kaikki saavat täyden käsityksen asiasta. (T5)

Tällainen kommentti kertoo siitä, kuinka tärkeää on, että tulkilla on paitsi ammatillista joustavuutta myös kykyä hallita stressaavia tilanteita ilman, että tulkkauksen laatu kärsii. Tilannetaju on tällöin avainasemassa: tulkin on jatkuvasti tehtävä havaintoja ympäröivästä tilanteesta, arvioitava viestintätilanteen dynamiikkaa ja toimittava sen mukaisesti.

Haastattelut osoittavat, että vuorovaikutustaidot ja tilannetaju ovat oikeustulkin työssä yhtä tärkeitä kuin kielitaito. Ne takaavat, että juridisesti merkittävät asiat välittyvät tarkasti, ja että prosessi etenee sujuvasti kielimuurista huolimatta. Tulkki ei ole näkymätön sanojen välittäjä vaan keskeinen tekijä siinä, miten oikeussalin kommunikaatio onnistuu.

5.3 Oikeustulkkauksen haasteet ja niihin vastaaminen

Oikeustulkkaus edellyttää tulkilta monipuolista osaamista, joka ylittää pelkän kielitaidon vaatimukset. Tulkin tulee hallita oikeudellisten kontekstien erityispiirteet ja ymmärtää terminologian täsmällisyyden merkitys. Haastatteluaineiston analyysi osoittaa, että oikeustulkit kohtaavat työssään useita merkittäviä haasteita: nopea puhevauhti, murre-erot, puutteelliset ennakkotiedot, tekniset ongelmat, emotionaalisesti kuormittavat tilanteet sekä pitkäkestoiset istunnot.

5.3.1 Kielelliset haasteet

Monissa oikeustilanteissa puhe voi olla erittäin nopeaa, ja viranomaiset eivät aina huomioi tulkin tarvitsemia taukoja. Tulkkeja ei välttämättä nähdä aktiivisena osana prosessia, minkä seurauksena heidän tarpeensa voivat jäädä huomiotta. Eräs haastateltava mainitsi:

Joissakin tapauksissa tuomarit tai syyttäjät puhuvat niin nopeasti, että en ehdi kunnolla tulkata. Joudun pyytämään heitä hidastamaan, mutta aina siihen ei suhtauduta myötämielisesti. (T3)

Tulkit ovat oppineet käyttämään erilaisia strategioita puhenopeuden hallintaan. Jos mahdollista, he pyytävät puhujaa hidastamaan tahtia tai pyytävät selvennystä. Joissain tapauksissa, erityisesti simultaanitulkkauksessa, tulkki joutuu tiivistämään ja valitsemaan olennaisimmat asiat.

Tässä onkin se vaikeus, että täytyy oppia kuulemaan heti sen tärkeimmän asian istunnossa. Sinä kuulet sen olennaisemman asian nyt eli se tärkein, miten henkilö tarvitsee se tieto mikä on hänelle merkityksellinen. Sanatarkka tulkkaus on mahdoton tässä tilanteessa, se on täysin mahdoton, että me vain ehdimme sanoa vain sen merkityksellisin. (T3)

Useissa kielissä on alueellisia murteita ja aksentteja, jotka voivat vaikuttaa ymmärrettävyyteen. Tämä on erityisen haastavaa kielissä, joissa eri alueiden puhujat voivat käyttää toisistaan poikkeavaa terminologiaa esimerkiksi yksi tulkki kuvaili, kuinka Keski-Aasian alueen kieli poikkeaa huomattavasti kaupungin standardista, mikä vaatii tulkilta hyvää tilannetajua ja sanaston hallintaa. Murteisiin sopeutuminen vaatii kokemusta ja jatkuvaa oppimista. Yksi tulkeista kuvaili käytännön ratkaisujaan:

Saavun ajoissa ja keskustelen asiakkaan kanssa. Arvioin hänen kielitaitonsa ennen kuin istunto alkaa. (T4)

Joissakin tapauksissa tulkin aiempi koulutus tai työkokemus muilta aloilta voi merkittävästi tukea tulkkauustyötä oikeudellisessa kontekstissa. Tulkit kertoivat tästä seuraavasti:

Koulutus kirjanpidosta tai taloushallinnosta on ollut hyödyksi erityisesti talousrikoksiin liittyvissä tulkkaustilanteissa. Talousalan terminologian ymmärtäminen sekä asiakirjojen rakenteen tuntemus

auttavat tulkkia hahmottamaan kokonaisuuksia ja välittämään viestit tarkasti ja johdonmukaisesti (T5)

Sisällöllisesti talousrikokset ja tullirikokset ovat haastavia. (T3)

5.3.2 Tekniikka ja tulkkauksympäristön vaikutus

Teknologian kehittyminen on tuonut oikeustulkkaukseen sekä uusia mahdollisuuksia että monenlaisia haasteita. Etätulkkaukset, erityisesti puhelin- ja videovälitteisenä, on yleistynyt viime vuosina, mutta sen käyttö ei ole ongelmaton. Haastateltavat kuvasivat, kuinka tekniset puutteet kuten heikko äänenlaatu, pätkivät yhteydet ja akustisesti epäsuotuisat tilat – voivat heikentää tulkkauksen tarkkuutta merkittävästi. Yksi haastateltavista kertoi:

Tekninen laatu on tärkeää, erityisesti etätulkkauksessa. Huonot yhteydet tai epäselvä ääni voivat heikentää tulkkausta merkittävästi. Joissain tilanteissa olen joutunut istumaan puheenjohtajan vieressä, jotta kuulisin paremmin puhelintulkkauksessa. (T2)

Tällaisissa tilanteissa tulkki saattaa joutua ikävään asemaan: pitäisikö arvata, mitä puhuja sanoi? Oikeussalissa arvaukset ovat erityisen vaarallisia, sillä ne voivat johtaa väärin tulkintoihin tai jopa tuomioihin. Toinen haastateltava mainitsi:

Olen joutunut tilanteisiin, joissa kuuluvuus on niin huono, että joudun arvailemaan sanoja. Se on todella riskialtista, sillä oikeudessa jokainen sana voi vaikuttaa lopputulokseen. (T3)

Useat haastateltavat toivat esiin, että erityisesti puhelintulkkaukset koetaan kaikkein ongelmallisimmaksi. Äänenlaatu saattaa vaihdella suuresti, kaikki puhujat eivät käytä mikrofonit, ja osa asianosaisista voi jäädä täysin kuulumattomiin. Tällöin

tulkkaus ei enää perustu täsmälliseen viestinvälitykseen, vaan tilanteen tulkitsemiseen puutteellisen audiosisällön perusteella, mikä oikeudellisessa ympäristössä on erittäin riskialtista. Eräs haastateltava kuvaili yksityiskohtaisesti, miten tulkkaustilanteessa väärin kuultu sana olisi voinut muuttaa merkityksen olennaisesti, erityisesti kun äänne-erot ovat pieniä ja huoneen akustiikka huono:

En ikinä enää suostu puhelin tulkkaukseen. En tiedä kuka on sen keksinyt ja miksi se sallitaan siitä ei tule oikein mitään! Tätä asiaa on vaikea kuvailla. Jos tulkki on jossain omassa huoneessa, omassa toimistossa ja hänen täytyy tulkata tuo istuntoa eli jos se on Kajaa-nissa, kuuluvuus on aina inhottavaa. Aina sinä et kuule oikein mitään, edes mikrofonin se henkilön, joka puhuu siihen suoraan, hänet sinä kuulet, mutta siellä on muitakin asianosaisia ja heitä sinä et kuule lainkaan eli tekniset mahdollisuudet jopa nykyään ovat aika heikot siinä mielessä ja eli itse en enää suostu koska en ole tyytyväinen tulkkaukseen minun mielestäni niin se ei ole tulkkausta, se on tuomioistuomen täyttää sen velvollisuuden he järjestävät tulkkauksen, mutta millä tavalla, se on eri asia. (T3)

Haastattelujen perusteella monilla tulkeilla on kehittynyt omia strategioita teknisten haasteiden hallintaan. Osa pyytää istuntosalissa puheenjohtajaa ohjeistamaan, että mikrofoneja käytetään johdonmukaisesti. Jotkut pyrkivät sijoittumaan fyysisesti mahdollisimman lähelle puhujia, jotta kuuleminen olisi selkeämpää. Moni ilmaisi kuitenkin selkeän mielipiteen siitä, että paikan päällä tapahtuva tulkkaus on edelleen laadultaan ylivoimainen, ja osa on jopa kieltäytynyt kokonaan etätulkkauksista huoneiden kokemusten vuoksi.

Tekniikan tuomat ongelmat muuttavat myös tulkin asemaa vuorovaikutustilanteissa. Ruudun takaa tulkki jää helposti näkymättömiin, eikä hän pysty yhtä helposti pyytämään puhujaa hidastamaan tai selventämään epäselviä kohtia. Etäyhteyden päässä jää myös näkemättä ilmeet ja eleet, jotka kertovat paljon erityisesti, kun yritetään tulkita, mitä puhuja todella tarkoittaa epäselvissä tilanteissa. Yksi haastateltava kuvasi konkreettisesti, miten ääniympäristö ja puhujan puhevika yhdistyivät värinkäsitykseen:

Omassa elämässä ollut tapaus, kun oli etätulkkaus ja tosiaan oli vähän tällainen kaikua kuulusteluhuone ja siellä kuultavalla oli L-vikaa niin ja nyt itse osaat kielen ja ymmärrät varmaan, kunhan sanoin että säilytin varastossa vodkan, ihan selkeästi kuului vodka, mutta todellisuudessa siellä olikin vene ja se vodkaa sinänsä sopisi ihan kontekstiin. Siinä mielessä, kun kysyt 3 kertaa että voitko toistaa ja vasta sen jälkeen kuultava hermostui ja sanoi, että hänellä on L-vika että ei pysty parempaan. Tällaista voi sattua. (T5)

Monet haastateltavat kertoivat myös tekniikan aiheuttamasta henkisestä kuormituksesta. "Onnistuinkohan kuulemaan oikein?" "Pitäisikö minun kysyä uudelleen?" Tällaiset ajatukset pyörivät mielessä jatkuvasti, mikä tekee työstä stressaavampaa kuin kasvokkain tulkatessa. Etäyhteydellä tulkki on myös tavallaan yksin ongelmien kanssa oikeussalissa voi nopeasti pyytää selvennystä muilta läsnäolijoilta, mutta etäyhteydellä se on vaikeampaa ja kömpelämpää.

5.3.3 Kuormitus, jaksaminen ja työhyvinvointi

Oikeustulkkiensa työ sisältää monia psyykkisesti ja fyysisesti kuormittavia elementtejä, jotka vaikuttavat suoraan jaksamiseen ja työhyvinvointiin. Haastatteluaineistosta käy selvästi ilmi, että tulkit altistuvat säännöllisesti raskaalle sisällölle ja intensiivisille tilanteille. Esimerkiksi perheväkivaltaan, ihmiskauppaan tai vakaviin rikoksiin liittyvät tapaukset asettavat tulkin tilanteeseen, jossa hänen on välitettävä hyvin henkilökohtaisia, traumaattisia tai emotionaalisesti raskaita viestejä, pitäen samalla yllä ammatillista etäisyyttä ja neutraaliutta. Yksi haastateltava kuvaili:

Jos asiakas romahtaa, ei siitä saa selvää. Tilanne voi olla henkisesti kuormittava myös tulkille. (T6)

Tällainen henkinen kuormitus ei jää vain työpaikalle, vaan kulkee usein mukana kotiin ja voi kasautuessaan vaikuttaa tulkin kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Toinen haastateltava muistuttaa:

Joskus tapaukset jäävät mieleen ja niitä on vaikea unohtaa. On todella tärkeää, että voimme purkaa tilanteita kollegoiden kanssa ja pitää huolta omasta hyvinvoinnistamme. (T6)

Monet haastateltavat painottivat kollegiaalisen tuen ja tilanteiden jälkipurun merkitystä. Keskustelut työparin kanssa, kokemusten jakaminen ja mahdollisuus käsitellä kuormittavia tilanteita avoimesti nähdään ratkaisevina tekijöinä työssä jakamisen kannalta. Jos näitä vaikeita kokemuksia ei pääse purkamaan, ne jäävät helposti mieleen pyörimään. Tulkin on silloin vaikeampi palautua työpäivästä, keskittyä uusiin tehtäviin ja säilyttää innostus työtään kohtaan.

Työympäristön vaihtelu lisää kuormittavuutta entisestään. Tulkit voivat työskennellä saman päivän aikana tuomioistuimessa, poliisikuulustelussa ja vankilassa, kaikki ympäristöjä, joissa olosuhteet ovat kaukana optimaalisista. Eräs haastateltava mainitsi:

Vankiloiden kuulusteluhuoneet voivat olla ankeita ja ilmanvaihto huono. (T2)

Poliisin ja vankiloiden tilat voivat olla ahdistavia, ahtaita tai akustisesti haastavia. Lisäksi asiakkaiden mielentilat voivat vaihdella voimakkaasti, ja tulkki voi kohdata itkuisia, aggressiivisia tai henkisesti romahtaneita henkilöitä. Tällaiset tilanteet vaativat paitsi henkistä joustavuutta, myös kykyä säilyttää ammattimainen toiminta vakavien tunteiden keskellä.

Fyysinen kuormitus ilmenee erityisesti pitkien istuntojen yhteydessä. Useat haastateltavat toivat esiin, kuinka oikeudenkäynnit voivat kestää useita tunteja ilman kunnollisia taukoja. Ruoka- ja jaloittelutaukojen puuttuminen vaikuttaa suoraan tulkin keskittymiskykyyn ja altistaa virheille. Samalla tauon pyytäminen ei ole aina

helppoa, etenkin tilanteissa, joissa tulkki jää näkymättömäksi osaksi prosessia. Monet haastateltavat kertoivat tilanteista, joissa he ovat joutuneet tulkkamaan tunteja ilman taukoa kenenkään kiinnittämättä huomiota heidän jaksamiseensa. Tulkit kertoivat tästä seuraavasti:

Taukoja ei aina muisteta antaa, vaikka tulkkkaus on kuormittavaa. Esimerkiksi pitkät oikeudenkäynnit saattavat venyä ilman taukoja, ja tauon pyytäminen voi olla vaikeaa. (T1)

Kun istunto venyy kuuteen tai seitsemään tuntiin ilman kunnan taukoa, keskittymiskyky alkaa herpaantua ja silloin virheiden riski kasvaa. (T6)

7 tuntia putkeen, ruokatauolla ja kahdella jaloittelutauolla – sekin on haasteellista. (T6)

Fyysinen rasitus yhdistettynä psyykkiseen kuormaan tekee työstä monin tavoin kuluttavaa. Yksi haastateltava huomautti:

Päivät saattavat olla pitkiä, ja joskus ei ymmärretä, että tulkki ei pelkästään löpöttele, vaan oikeasti tekee töitä. (T5)

Tulkit pyrkivät varmistamaan tauot pyytämällä niitä etukäteen tai sopimalla työparin kanssa vuorottelusta. Lisäksi jotkut tulkit suosivat lyhyempiä keikkoja, jotta voivat säilyttää keskittymiskykynsä koko istunnon ajan

5.3.4 Valmistautuminen tulkkaukseen

Valmistautumisen merkitys nousee vahvasti esiin kaikissa haastatteluissa. Useat tulkit kertoivat perehtyvänsä ennakkoon oikeudellisiin asiakirjoihin, kuten haastehakemuksiin ja esitutkintapöytäkirjoihin. Tämä ennakkotyöskentely mahdollistaa

paitsi oikean terminologian hallinnan myös kontekstin ymmärtämisen, molemmat välttämättömiä selkeän ja tilanteeseen sopivan tulkauksen tuottamiseksi. Valmistautuminen on myös tärkeää siksi, että oikeudelliset tilanteet voivat olla nopeita, jännitteisiä tai henkisesti kuormittavia erityisesti tulkattavalle. Tulkin ammattitaito näkyy tällöin siinä, että hän pystyy auttamaan luomaan tilanteeseen rauhallisuutta ja ymmärrettävyyttä, toimimalla selkeyden ja vuorovaikutuksen mahdollistajana.

Valmistautuminen on laadun tae. Monet tulkit syventyvät etukäteen tapaukseen liittyviin dokumentteihin ja opiskelevat erikoissanastoa. Tulkit kertoivat tästä seuraavasti:

Valmistaudun aina etukäteen pyytämällä haastehakemuksen, syyttäjän lausunnot ja esitutkintapöytäkirjat, jos niitä on saatavilla. Mitä enemmän saan tietoa etukäteen, sitä paremmin pystyn tulkkamaan. Lisäksi asiakkaat voivat olla hermostuneita, joten pidän huolen siitä, että he ymmärtävät tilanteen. (T1)

Valmistautuminen ja tilannetaju ovat kaiken A ja O, jos ei saa materiaalia, on pyydettävä sitä tai mentävä paikan päälle tutustumaan. (T5)

Tulkin työ helpottuu huomattavasti, jos hänellä on mahdollisuus perehtyä tapauksen asiakirjoihin etukäteen. Valitettavasti näin ei aina ole ja monet tulkit ovat joutuneet työskentelemään ilman ennakkotietoa tapauksesta. Yksi haastateltava kertoi:

Oli tapaus, jossa en saanut yhtään asiakirjaa etukäteen ja jouduin lennosta tulkkamaan erittäin monimutkaisia talousrikostermistöjä. Se oli erittäin haastavaa, koska en ollut ehtinyt valmistautua kunnolla. (T3)

Tämän haasteen hallintaan tulkit ovat kehittäneet erilaisia toimintatapoja. Osa käyttää omia sanastotietokantojaan ja päivittää niitä säännöllisesti, jotta voivat nopeasti löytää oikeat termit tarvittaessa. Toiset pyrkivät aktiivisesti pyytämään materiaaleja etukäteen ja korostavat toimeksiantajille, että valmistautuminen parantaa tulkkauksen laatua merkittävästi. Yksi haastateltava tulkki kertoi seuraavasti:

En lähde tulkkaukseen, jos en ole saanut materiaalia etukäteen. (T4)

6 6 PÄÄTELMÄT JA TULOSTEN YHTEENVETO

Oikeustulkkauksen erityispiirre on sen vaatimukset tarkkuuden ja oikeudellisen täsmällisyyden suhteen jokaisen sanan on vastattava alkuperäistä merkitystä, eikä tulkillä ole varaa arvailuun. Lisäksi tulkit painottivat valmistautumisen merkitystä ja sitä, että ennakkotietojen saaminen parantaa tulkkauksen laatua merkittävästi. Haastatteluaineistossa kävi ilmi, että tulkit, jotka saavat etukäteen tutustua oikeudenkäynnin materiaaleihin, kokevat työnsä sujuvammaksi ja tulkkauksen tarkkuuden paremmaksi.

Oikeustulkkauksen suurimmat haasteet liittyvät puheen nopeuteen, murre-eroihin, teknisiin ongelmiin ja emotionaalisesti kuormittaviin tilanteisiin. Monet tulkit kertoivat, että tuomarit ja asianajajat saattavat puhua nopeasti ja käyttävät juridista erikoissanastoa, mikä vaatii tulkilta nopeaa reagointikykyä ja vahvaa oikeudellista tietämystä.

Teknologian kehittyessä etätulkkaukset on yleistynyt, mutta monet tulkit kokevat sen hankalaksi teknisten ongelmien ja äänenlaadun heikkenemisen vuoksi. Haastatteluissa ilmeni, että etätulkkaus äänenlaatu saattaa olla huono, yhteydet katkeilla ja puhujien eleitä on vaikea seurata, mikä vaikuttaa tulkkauksen tarkkuuteen.

Tulkit pyrkivät kuitenkin hallitsemaan haasteita valmistautumalla huolellisesti, hyödyntämällä omaa sanastotyötään ja kehittämällä selviytymisstrategioita tilanteen mukaan.

Tulkkien työympäristöt ovat vaihtelevia ja voivat olla fyysisesti tai henkisesti kuormittavia. Oikeussalit, poliisikuulusteluhuoneet ja vankilat asettavat omat erityisvaatimuksensa, joihin tulkin on sopeuduttava. Lisäksi pitkät työpäivät ja taukojen puute voivat vaikuttaa työhyvinvointiin ja jaksamiseen. Monet tulkit toivat esille, että parityöskentely ja taukojen sopiminen etukäteen voivat auttaa työssä jaksamisessa.

Erityisen kuormittaviksi koetaan tilanteet, joissa tulkitaan emotionaalisesti raskaita aiheita, kuten perheväkivaltaa, ihmiskauppaa tai rikosoikeudenkäyntejä. Näissä tilanteissa tulkin henkinen kestävyys joutuu koetukselle, ja monet tulkit ovat korostaneet, kuinka tärkeää on, että he saavat työyhteisöltä tukea ja mahdollisuuden purkaa kokemuksiaan esimerkiksi työnohjausten kautta.

Tulkin rooli oikeusprosessissa on keskeinen, sillä hän toimii välittäjänä eri kieliä puhuvien osapuolten välillä ja varmistaa, että kaikki osapuolet ymmärtävät toisiaan. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti edellyttää laadukasta ja tarkkaa tulkkausta, mikä tekee tulkin työstä erittäin vastuullista. Tulkki ei ole vain sanojen kääntäjä, vaan myös oikeuden toteutumisen varmistaja. Hänen työnsä vaikuttaa suoraan siihen, että jokainen oikeudenkäyntiin osallistuva saa äänensä kuuluviin ja ymmärtää, mitä tapahtuu.

Haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että oikeustulkkaus on vaativa mutta merkityksellinen ammatti, jossa menestyminen edellyttää jatkuvaa oppimista, joustavuutta ja kykyä toimia eri olosuhteissa. Tulkin rooli ei rajoitu pelkkään kielelliseen välittämiseen, vaan se vaatii myös oikeudellisen asiantuntemuksen, kulttuurisen herkkyyden ja psyykkisen kestävyuden hallintaa. Tulkkaus ei ole vain sanojen kääntämistä, vaan se vaatii kokonaisvaltaista ymmärrystä sekä kielestä että oikeusprosessin rakenteesta. Oikeustulkkaus on keskeinen osa

oikeusvaltion toimintaa ja varmistaa, että kaikilla osapuolilla on tasavertainen mahdollisuus tulla kuulluksi oikeusjärjestelmässä.

Tutkimuksen luotettavuus on keskeinen tekijä sen laadun ja uskottavuuden arvioinnissa. Tässä tutkimuksessa on pyritty varmistamaan luotettavuus noudattamalla huolellisesti tutkimuseettisiä periaatteita sekä varmistamalla aineiston käsittelyn asianmukaisuus. Käytetyt menetelmät ja aineiston käsittelyprosessit on toteutettu siten, että ne tukevat tutkimuksen validiteettia ja eettisyyttä.

Ensinnäkin tutkimukseen osallistuneet tulkit valittiin oikeustulkirekisterin kautta, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä rekisterissä olevat tulkit ovat ammatillisesti päteviä ja sitoutuneet oikeustulkkausta koskeviin standardeihin. Tämä takaa sen, että haastatteluihin osallistuneet henkilöt edustavat ammattikuntaa ja heidän näkemyksensä perustuvat laajaan kokemukseen ja tietoon oikeustulkkauksesta. Rekisterin käyttö varmisti myös sen, että tutkimuksessa saatiin asiantuntevia ja kattavia vastauksia oikeustulkkauksen haasteista ja käytännöistä.

Haastattelujen eettinen toteutus varmistettiin lähettämällä osallistujille suostumuslomake, jonka he allekirjoittivat ja toimittivat takaisin. Suostumuslomake varmisti, että osallistujat olivat tietoisia tutkimuksen tavoitteista, haastattelujen tallennuksesta ja aineiston käsittelystä. Lomakkeessa korostettiin myös osallistujien oikeutta keskeyttää haastattelu tai peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa ilman seuraamuksia. Tämä menettely oli tärkeä tutkimuseettinen toimenpide, joka varmisti osallistujien tietoon perustuvan päätöksenteon ja heidän oikeuksiensa kunnioittamisen tutkimusprosessissa.

Haastattelut nauhoitettiin, minkä jälkeen ne litteroitiin tarkasti. Nauhoittaminen mahdollisti sen, että kaikki osallistujien antamat vastaukset pystyttiin kirjaamaan sanatarkasti, mikä lisäsi analyysin tarkkuutta. Litteroinnin jälkeen äänitallenteet tuhottiin tietosuojaperiaatteiden mukaisesti, mikä takasi osallistujien anonymiteetin ja yksityisyyden suojan.

Kun litteroidut, tekstit oli analysoitu, myös ne tuhottiin, jotta varmistettiin aineiston asianmukainen käsittely ja osallistujien henkilöllisyyden suojaaminen. Tämä

menettely noudattaa eettisiä ohjeistuksia, kuten Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuseettisiä suosituksia, jotka ohjeistavat aineiston käsittelyä, tunnistetietojen poistaminen ja tietoturva. Tutkimuksessa noudatettiin hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, jotka edellyttävät, että aineistoa käsitellään vastuullisesti ja tietosuoja kunnioittaen.

Tutkimuksen reliabiliteettia eli toistettavuutta, tukee selkeä ja systemaattinen aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä. Kaikki haastattelut suoritettiin yhdenmukaisesti samojen teemojen ja kysymysten pohjalta, mikä mahdollisti aineiston vertailun ja johdonmukaisen analyysin. Tämän ansiosta tuloksia voidaan pitää edustavina ja toistettavina samanlaisissa tutkimusasetelmissä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkimuksen luotettavuus on pyritty varmistamaan käyttämällä ammatillisesti päteviä osallistujia, noudattamalla eettisiä periaatteita, käyttämällä tarkkaa ja systemaattista aineistonkeruumenetelmää sekä varmistamalla tietosuojan ja anonymiteetin toteutuminen. Näiden toimenpiteiden ansiosta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina ja relevantteina oikeustulkkauden ammatillisen kentän kannalta.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Oikeustulkkaus on tärkeä ja vaativa ammatti, jonka merkitys oikeudenmukaisen oikeusprosessin toteutumisessa on keskeinen. Haastatteluaineiston perusteella voidaan esittää useita kehittämisehdotuksia, jotka tukisivat oikeustulkkiä työtä ja parantaisivat tulkkauden laatua. Lisäksi jatkotutkimusaiheita on tunnistettu erityisesti niistä haasteista, joita tulkit kohtaavat työssään.

Yksi merkittävimmistä kehittämiskohteista on oikeustulkkiä koulutuksen ja ammattistandardien vahvistaminen. Haastatellut tulkit toivat esiin, että oikeustulkkausta koskeva koulutus ei aina kata kaikkia niitä käytännön haasteita, joita he

työssään kohtaavat. Erityisesti juridisen sanaston hallinta ja erikoistuminen eri oikeudenaloihin, kuten rikos-, perhe- tai maahanmuuttoasioihin, koettiin tärkeiksi kehittämiskohteiksi. Olisi hyödyllistä, jos koulutukseen sisältyisi enemmän käytännön harjoituksia ja mahdollisuuksia varjostaa kokeneempia tulkkeja. Kehittämisehdotuksena voisi olla myös jatkuvan täydennyskoulutuksen lisääminen, jotta tulkit pysyisivät ajan tasalla oikeudenkäytännön ja sanaston muutoksista. Myös tulkkien sertifiointia ja kelpoisuusvaatimuksia tulisi selkeyttää, jotta alalle saataisiin yhtenäisemmät ammattistandardit.

Toinen keskeinen kehittämiskohde liittyy oikeustulkkien työolosuhteisiin. Haastattelujen perusteella monissa oikeussaleissa ja kuulusteluhuoneissa on akustiikkaan ja työtiloihin liittyviä ongelmia, jotka vaikeuttavat tulkkausta. Tulkit eivät aina saa optimaalisia paikkoja oikeussalissa ja tekniset ongelmat etätulkkauksessa haittaavat työskentelyä. Parannuksia voitaisiin tehdä lisäämällä tietoa tulkkauksen merkityksestä oikeusjärjestelmän sisällä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi lisää koulutusta tuomareille, syyttäjille ja poliiseille siitä, miten tulkkeja voidaan hyödyntää tehokkaammin ja miten heidän työolosuhteensa voidaan optimoida. Tulkkauksen tauotus ja työvuorojen suunnittelu ovat tärkeitä jaksamisen ja työn laadun kannalta. Tässä voisi olla kehittämismahdollisuuksia esimerkiksi parityöskentelyn lisäämisen tai tulkkauksen aikatauluttamisen selkeyttämisen kautta.

Oikeustulkkauksen kentällä on monia aiheita, joita olisi hyödyllistä tutkia tarkemmin. Yksi keskeinen jatkotutkimusaihe on etätulkkauksen vaikutus tulkkauksen laatuun ja oikeudenmukaisen oikeusprosessin toteutumiseen. Etätulkkaus on yleistynyt, mutta sen vaikutuksista tulkkauksen tarkkuuteen oikeudenkäyntien sujuvuuteen ei ole riittävästi tutkimustietoa. Toinen tärkeä jatkotutkimusaihe liittyy emotionaalisesti kuormittaviin tulkkaustilanteisiin ja niiden vaikutukseen tulkkien työhyvinvointiin. Rikosasioiden ja perheoikeudellisten tapausten tulkkaaminen voi olla psyykkisesti raskasta, ja olisi tärkeää tutkia, millaisia tukitoimia tulkeille voitaisiin tarjota heidän jaksamisensa edistämiseksi. Lisäksi olisi hyödyllistä tarkastella, miten oikeustulkkauksen ammattistandardeja ja sertifiointijärjestelmiä voitaisiin kehittää yhtenäisemmiksi.

Tällä hetkellä tulkkien pätevyysvaatimukset voivat vaihdella eri alueilla ja eri kielipareissa, mikä voi vaikuttaa tulkkauksen palvelujen laatuun. Oikeustulkkauskehittämisessä on monia mahdollisuuksia, jotka voivat parantaa sekä tulkkauksen laatua että tulkkien työolosuhteita. Haastatteluaineiston perusteella suurimmat kehittämiskohteet liittyvät koulutuksen käytännönläheisyyteen, työolosuhteiden optimointiin ja tulkkauksen ammattistandardien selkeyttämiseen. Jatkotutkimusaiheet, kuten etätulkkausvaikutukset, tulkkien työhyvinvointi ja ammattistandardien kehittäminen, voivat tarjota arvokasta tietoa oikeustulkkausalan edelleen kehittämiseksi.

Haastatteluissa korostui myös tarve parempaan yhteistyöhön oikeusprosessin muiden osapuolten kanssa. Tulkit jäivät usein näkymättömäksi osaksi prosessia, vaikka heidän panoksensa on ratkaisevan tärkeä oikeudenmukaisen kommunikation takaamiseksi. Tulkkien perustarpeiden huomioiminen, kuten riittävät tauot ja kohtuullinen puhenopeus parantaisi tulkkauksen laatua merkittävästi.

Haastatteluista nousi esiin myös tarve henkiselle tuelle ja työnohjaukselle. Erityisesti emotionaalisesti raskaissa tilanteissa, kuten rikosasioissa ja turvapaikka-prosesseissa, tulkki voi altistua psyykkiselle kuormitukselle. Työn tukirakenteiden kehittäminen ja kollegiaalisen vertaistuen mahdollistaminen on tärkeä osa työhyvinvoinnin ylläpitämistä.

Yhteenvetona voi todeta, että oikeustulkkaus muodostaa keskeisen osan toimivaa oikeusjärjestelmää ja tarvitsee sekä rakenteellista tukea että ammatillista arvostusta. Tulkin työ on paljon enemmän kuin sanojen kääntämistä se on merkitysten välittämistä ja ymmärryksen rakentamista juridisesti monimutkaisissa ja usein tunnepitoisissa tilanteissa. Tulkin ammattitaito, eettisyys ja asianmukaiset työolot ratkaisevat sen, toteutuuko oikeudenmukainen oikeudenkäynti kaikkien kohdalla.

LÄHTEET

- Angelelli, C. (2003). The interpersonal role of the interpreter in cross-cultural communication: A survey of conference, court and medical interpreters in the US, Canada and Mexico. Teoksessa L. Brunette, G. Bastin, I. Hemlin & H. Clarke (Eds.), *The Critical Link 3: Interpreters in the Community. Selected papers from the Third International Conference on Interpreting in Legal, Health and Social Service Settings*, Montreal, Quebec, Canada, 22–26 May 2000 (pp. 15–26). Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2015). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3rd ed.). Sage.
- European Legal Interpreters and Translators Association (EULITA). (2010). Constitution. <https://www.eulita.eu/en/constitution/>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/32/EU. (26.6.2013). Kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/fi/ALL/?uri=CELEX%3A32013L0032>
- Fedotov, L. (2013). "Se on parasta sillon ku sitä ei huomaa" – Tulkkien ja tuomareiden näkemyksiä oikeustulkkauksesta [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Saatavilla 28.8.2024, <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84822/gradu06906.pdf>
- Gile, D. (2005, February 28). Teaching conference interpreting: A contribution. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/300455394_6_Teaching_conference_interpreting
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeustulkkipöytäkirjasta. HE 39/2015 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_39+2015.pdf
- Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. HE 63/2013 vp. <https://finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2013/63>

- HE 39/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kirkkolaiksi HE 19/2019. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeustulkkierekisteristä.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_39+2015.aspx
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2. painos). Gaudeamus.
- Isolahti, N. (2008). Tulkki oikeussaliviestinnän monitaiturina. MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu (2).
<http://www.sktl.fi/@Bin/41017/Isolahti.pdf>
- Isolahti, N. (2014). Tulkkauksen tarkkuus rikosoikeudenkäynnissä: Saavuttamaton ihanne. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94867/978-951-44-9329-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jacobsen, B. (2003). Pragmatic Meaning in Court Interpreting: An Empirical Study of Additions in Consecutively-Interpreted Question-Answer Dialogues. Aarhus School of Business.
https://pure.au.dk/ws/files/55521187/PhD_Thesis_Additions_in_court_interpreting.pdf
- Kinnunen, T., & Vik, G.-V. (2015). Oikeustulkkaus. Teoksessa S. Aaltonen, N. Siponkoski, & K. Abdallah (toim.), *Käännetyt maailmat*. Johdatus käännösviestintään (s. 209–216). Helsinki: Gaudeamus.
- L 2010/64/EU. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä 20.10.2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32010L0064>
- L 2013/32/EU. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kansainvälisen suojelun myöntämisestä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä 26.6.2013.
<https://eurlex.europa.eu/legal-content/fi/ALL/?uri=CELEX%3A32013L0032>
- L 1590/2015. Oikeustulkkierekisterilaki 30.12.2015/1590. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151590>
- L 434/2003. Hallintolaki 6.6.2003/434. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

- L 423/2003. Kielilaki 6.6.2003/423. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>
- Miettinen, V-E. (2019). Oikeustulkirekisteri: Käytännön toteutuminen ja kehitysmahdollisuudet. [Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto] <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/45953274-10a0-476c-98e0-1c50df6da6d7/content>
- Mikkelsen, H. (2000). *Introduction to court interpreting*. Manchester, UK/Northampton, MA: St. Jerome Publishing.
- Määttä, S. (2011). Kieli-ideologiat ja oikeustulkkauksen laatu. https://www.sktl.fi/%40Bin/85387/Maatta_MikaEL2011.pdf
- Määttä, S. (2024). Oikeustulkirekisteri ja oikeustulkkauksen haasteet tulkin näkökulmasta. <https://www.prosessioikeus.fi/oikeustulkirekisteri-ja-oikeustulkkauksenhaasteet-tulkin-nakokulmasta/>
- Opetushallitus. (2021). Oikeustulkirekisterissä jo usean eri kielen ammattilaisia. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/oikeustulkirekisterissa-jo-usean-eri-kielen-ammattilaisia>
- Oikeustulkkauksen selvityshanke (2008). Asiantuntijaryhmän raportti opetusministeriölle. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla <https://diak.finna.fi/Record/diana.100472>
- Rikosuhripäivystys. (2025). Rikosprosessi. <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/rikosprosessi/>
- Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeen työryhmä. (2016). Laaturaportti XVI. Rovaniemi: Rovaniemen hovioikeus. <https://tuomioistuimet.fi/material/collections/20210903073924/7T2Ot9q3t/LaaturaporttiXVI.pdf>
- SKTL. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2013, syyskuu 27). Asioimistulkin ammattisäännöstö. https://www.sktl.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattiss%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6st%C3%B6.pdf
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. (2016). Oikeustulkin etiikka. Saatavilla 20.2.2023. https://www.sktl.fi/@Bin/41017/Oikeustulk.16_Grano.pdf
- Tuomioistuinlaitos. (2021). Riita-asiat. <https://tuomioistuimet.fi/fi/index/asiat/riita-asiat/riita-asiankasittelynvaiheet.html>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uud. laitos). Helsinki: Tammi.

Vik-Tuovinen, G.-V. (2003). Tulkki – erikoisalojen ja termien suurkuluttaja. *Terminfo*, 3, 7–9. http://www.tsk.fi/tsk/en/terminfo_32003-234.html

Wadensjö, C. (1998). *Interpreting as interaction*. London: Longman.

LIITE 1. Haastattelukysymykset oikeustulkeille

1. Miten kauan olet toiminut oikeustulkkinä
2. Mitkä ovat sinun työkielesi?
3. Millaisessa ympäristössä teet oikeustulkkauksia: tuomioistuimet, poliisi, muut oikeustulkkauspiirissä olevat viranomaiset?
4. Miten kuvailisit hyvää oikeustulkkauksia, kun puhutaan oikeustulkkausesta?
5. Miten itse pyrit siihen, että tulkkaus, on hyvää?
6. Mitkä muut asiat mielestäsi vaikuttavat siihen, että tulkkaus olisi hyvä?
7. Mitkä ovat tärkeimmät ominaisuudet tai taidot, jotka oikeustulkilla tulisi olla?
8. Mitkä ovat suurimmat haasteet, joita kohtaatsi työssäsi oikeustulkkinä? Voitko kertoa esimerkkejä? Miten olet onnistunut selviytymään näistä haastavista tilanteista?
9. Mitkä ovat oikeustulkkiä työympäristön ja työolosuhteiden suurimmat haasteet?
10. Voisitko kertoa tilanteesta, jossa koit onnistuneesi erityisen hyvin tulkkinä?

LIITE 2. Haastattelun saatekirje

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa asioimistulkki (AMK) -tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja teemme opinnäytetyönämme tutkimusta, joka käsittelee oikeustulkkiä näkemyksiä hyvästä oikeustulkkauksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tutkimuksen tarkoituksena on syventää ymmärrystä oikeustulkkauksen laadusta ja edistää tulkkauksen käytäntöjen kehittämistä tulkkiä kokemusten perusteella.

Opinnäytetyö toteutetaan haastattelututkimuksena, johon kutsumme sinut osallistumaan. Haastattelun tavoitteena on kerätä tietoa tulkkiä kokemuksista ja näkemyksistä oikeustulkkaukseen liittyen. Osallistuminen on vapaaehtoista ja kaikki haastattelut käsitellään täysin luottamuksellisesti sekä nimettömästi. Haastattelun ajankohta sovitaan joustavasti sinun aikataulusi mukaan ja sen arvioitu kesto on noin 20–30 minuuttia. Haastattelu tehdään etäyhteyden välityksellä.

Kaikki antamasi vastaukset käsitellään luottamuksellisesti siten, ettei yksittäisten osallistujien tietoja paljasteta tutkimustuloksissa.

Ystävällisin terveisin,

Anna Toronen ja Julia Vatanski

LIITE 3. Suostumuslomake

SUOSTUMUSLO-

Suostumus osallistua tutkimukseen: Tulkkien näkemyksiä hyvästä oikeustulkkaudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä

Tämä tutkimus on osa opinnäytetyötäni, ja sen tavoitteena on kerätä tulkkien kokemuksia ja näkemyksiä hyvästä oikeustulkkaudesta sekä siihen vaikuttavista tekijöistä. Tutkimuksen suorittaa Anna Toronen ja Julia Vatanski.

Tutkimuksen tarkoitus ja sisältö

Tutkimuksen tavoitteena on syventää ymmärrystä tulkkien näkemyksistä oikeustulkkauksen laadusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Osallistuminen sisältää:

- Osallistumisen anonyymiin, nauhoitettavaan haastatteluun, jonka tarkoituksena on varmistaa tietojen tarkka dokumentointi ja analysointi.
- Mahdollisten lisäkysymysten käsittelyn tutkimuksen aikana, mikäli osallistuja niin haluaa.

Vapaaehtoisuus ja anonymiteetti

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja osallistuja voi keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman seuraamuksia. Kaikki antamani tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja täysin anonyymisti. Tutkimusraportissa ja muissa julkaisumuodoissa käytetään ainoastaan anonyymeja tietoja, eikä henkilöllisyyttäni voi tunnistaa.

Tietosuoja ja tietojen säilytys

Tutkimuksessa kerätyt tiedot säilytetään turvallisesti ja hävitetään opinnäytetyöprosessin päätyttyä. Henkilökohtaisia tietoja ei kerätä, ja kaikki vastaukset pysyvät anonyymeinä.

Haastattelun nauhoitus tehdään ainoastaan tutkimuksen analysointia varten. Nauhoite säilytetään turvallisesti ja käsitellään tietosuojakäytäntöjen mukaisesti. Nauhoitus tuhoetaan välittömästi, kun tutkimusanalyysi on valmis, eikä nauhoitteita käytetä missään muussa tarkoituksessa.

Suostumus

Olen saanut riittävästi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, nauhoituksen käsittelystä ja tietojen hävittämisestä. Suostun osallistumaan nauhoitettavaan haastatteluun ja hyväksyn, että antamani tietoja käytetään tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti.

Päivämäärä: _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys: _____

Tutkijan nimi ja yhteystiedot:

Nimi:

Sähköposti:

Puhelinnumero: